

SOLVA

INTERGEMEENTELIJK SAMENWERKINGSVERBAND
VOOR RUIMTELIJKE ORDENING EN SOCIO-ECONOMISCHE EXPANSIE

AALST GRAANMARKT

ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK OP DE PUPILLENSITE

December 2015

Klinkenborg S. & Cherretté B.

CONCEPTRAPPORT – RAPPORT 89

Colofon

Project:

Archeologisch vooronderzoek
Proefsleuvenonderzoek
Aalst, Graanmarkt 5 (Pupillensite) (15-AAL-GM)
Vergunningsnummer: 2015/506

Bouwheer:

Stad Aalst/ AGSA
Grote Markt 3
9300 Aalst

Opdrachtgever:

Stad Aalst/ AGSA
Grote Markt 3
9300 Aalst

Uitvoerder:

SOLVA
Intergemeentelijk samenwerkingsverband
voor ruimtelijke ordening en socio-economische expansie
Joseph Cardijnstraat 60
9420 Erpe-Mere

Bart Cherretté (projectarcheoloog – vergunninghouder)
Ruben Pede (projectarcheoloog – vergunninghouder metaaldetectie)
Sigrid Klinkenborg (projectarcheoloog)
Harry Bonnarens (technisch assistent)
Antonio Diaz-Arroyo (technisch assistent)
Sam Depetter (technisch assistent)
Sami Belbachir (technisch assistent)
Wim Vanrolleghem (technisch assistent)

Wetenschappelijke ondersteuning (bodemkundige advisering):

Wouter De Maeyer (SOLVA)

Termijn terreinwerk:

2 december 2015 tot en met 30 december 2015

Depotnummer:

D/2017/12.857/27

The logo for SOLVA, featuring the word "SOLVA" in a bold, serif font. The letter "A" is stylized with a long, horizontal stroke that curves upwards and to the right, resembling a sun or a wave.

Afbeelding voorblad: zicht op de noordoostelijke hoek van de binnenkoer van de voormalige Pupillensite, met daarbinnen proefsleuf 2

Copyright: Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van SOLVA. Alle foto's, tenzij anders vermeld: © SOLVA.

CHRONOLOGIE

☐ Paleolithicum	☐ Oud	1.000.000/500.000 - 250.000 BP
	☐ Midden	250.000 - 38.000 BP
	☐ Jong	38.000 - 14.000 BP
	☐ Finaal	14.000 - 12.000 BP
☐ Mesolithicum	☐ Vroeg	ca. 9500 - 7700 BC
	☐ Midden	7700 - 7000/6500 BC
	☐ Laat	ca. 7000 - ca. 5000 BC
	☐ Finaal	ca. 5000 - ca. 4000 BC
☐ Neolithicum	☐ Vroeg	5300 - 4800 BC
	☐ Midden	4500 - 3500 BC
	☐ Laat	3500 - 3000 BC
	☐ Finaal	3000 - 2000 BC
☐ Bronstijd	☐ Vroege	2100/2000 - 1800/1750 BC
	☐ Midden A	1800/1750 - 1500 BC
	☐ Midden B	1500 - 1050 BC
	☐ Late	1050 - 800 BC
☐ IJzertijd	☐ Vroege	800 - 475/450 BC
	☐ Late	475/450 - 57 BC
☐ Romeinse Tijd	☐ Vroeg	56 BC - 100 AD
	☐ Midden	101 - 300 AD
	☐ Laat	301 - 400 AD
☒ Middeleeuwen	☐ Vroege / Frankisch	401 - 500 AD
	☐ Vroege / Merovingisch	501 - 750 AD
	☐ Vroege / Karolingisch	751 - 900 AD
	☐ Volle	901 - 1200 AD
	☒ Late	1201 - 1500 AD
☒ Post-middeleeuwen	☒ Nieuwe Tijden	1501 - 1800 AD
	☒ Nieuwste Tijden	1801 - heden

KEYWORDS

Onderwerpen

- Landelijke context
- Stedelijke context

- Commercieel gebouw
- Religieus gebouw
- Openbaar gebouw
- Militair gebouw

- Bewoning
- Woonhuis
- Villa
- Agrarisch gebouw

- Agrarische structuur
- Haard
- Kuil
- Weg
- Waterwinning
- Afwateringsgracht
- Perceelsgracht
- Extractie

- Megalithische structuur

Vondsten

- Voedselproductie
- Keramiekproductie
- Metallurgie
- Artisanaat
- Begraving
- Funeraire structuur

- Lithisch materiaal
- Botmateriaal
- Keramiek
- Staalname
- Bouwmateriaal
- Metaal
- Glas
- Hout
- Kunststof
- Textiel
- Leder
- Natuursteen
- Technisch aardewerk
- Touw

Post-excavation onderzoek

- Gebruikssporenanalyse
- Materiaalstudie
- C14-datering
- Archeomagnetisch
- Dendrochronologisch
- Optisch gestimuleerde luminescentie
- Biochemisch analytisch
- Fysico-chemisch analytisch
- Diatomeeën
- Palynologisch
- Zaden en vruchten
- Hout
- Anthracologisch
- Gewervelde diersoorten
- Insecten en mijten
- Malacologisch
- Bodemkundig
- Fysisch antropologisch
- Geografisch
- Geomorfologisch
- Geologisch
- Conservatie
- Restauratie

INHOUDSTAFEL

Chronologie	3
Keywords	4
Inhoudstafel	5
1. Dankwoord	7
2. Inleiding	8
3. Beschrijving van de vindplaats	9
3.1. Vindplaatsgegevens.....	9
3.2. Topografische, landschappelijke, bodemkundige situering.....	10
4. Archeologische en historische situering	11
5. Onderzoeksopdracht	12
5.1. Vraagstelling.....	12
5.1.1. Overzicht resultaten bureaustudie.....	12
5.1.2. Overzicht onderzoeksvragen.....	13
5.2. Randvoorwaarden.....	14
6. Werkwijze en opgravingsstrategie	15
6.1. Methodologie terreinwerk.....	15
6.2. Methodologie verwerking.....	16
6.3. Motivatie van de selectie van materiaal en staalname.....	17
7. Beschrijving van het archeologisch onderzoek	18
7.1. Inleiding.....	18
7.2. Proefsleuf 1.....	19
7.3. Proefsleuf 2.....	27
7.4. Proefsleuf 3.....	31
7.5. Proefsleuf 4.....	33
7.6. Proefsleuf 5.....	39
8. Assessment en basisanalyse van de vondsten en stalen	42
8.1. Vondsten.....	42
9. Synthese	46
9.1. Synthese van de opgravingsgegevens.....	46
9.2. Evaluatie.....	48
9.2.1. Waardering en suggesties.....	48
9.3. Antwoord op de vooropgestelde onderzoeksvragen zoals geformuleerd in de Bijzondere Voorwaarden.....	49
10. Samenvatting	57
11. Bibliografie	58
12. Bijlagen	59
12.1. Handleiding bij het raadplegen van de bijlagen.....	59
12.2. Lijsten.....	60
12.3. Grondplannen.....	61

1. DANKWOORD

De geplande realisatie van een nieuwe hoofdbibliotheek en academie voor podiumkunsten op de voormalige terreinen van de Gerechtelijke Politie ('Pupillensite'), vormde de aanleiding voor het uitvoeren van een archeologisch vooronderzoek door de archeologische dienst van SOLVA en dit in opdracht van Stad Aalst. We wensen hierbij graag alle partijen die betrokken waren bij dit onderzoek te bedanken voor de goede samenwerking, in de eerste plaats Eddy Thijs en Karen Claeys van Stad Aalst en Bart Broeckhove van het AGSA. Verder ook een woord van dank voor de firma De Jonge & zoon voor de vlotte afgraving. Voorts danken we ook Inge Zeebroek en Jan Moens (agentschap Onroerend Erfgoed) voor de gedachtewisseling op het terrein. Tenslotte willen we onze collega's van de archeologische dienst van SOLVA bedanken voor de ondersteuning bij het terreinwerk en de verwerking van de opgravingsgegevens.

2. INLEIDING

Stad Aalst wenst op de terreinen van de voormalige gebouwen van de Gerechtelijke Politie, gelegen tussen de Graanmarkt, Esplanadestraat en Peperstraat te Aalst ('Pupillensite') een (gedeeltelijke) nieuwbouw te realiseren ten behoeve van de nieuwe hoofdbibliotheek en de academie voor podiumkunsten.

De 'Pupillensite' is gelegen binnen de laatmiddeleeuwse stadsomwalling. Sinds het eerste kwart van de dertiende eeuw zijn deze terreinen opgenomen in de stad. Het projectgebied is gelegen langsheen de laatmiddeleeuwse stadsomwalling, nabij de Kapellepoort. Op de terreinen was sinds het laatste kwart van de vijftiende eeuw het klooster van de Zwarte Zusters gesitueerd. In 1880 zijn deze kloostergebouwen gesloopt. Ook de lokalen van de Sint-Sebastiaansgilde worden ter hoogte van het projectgebied gesitueerd.

Aangezien de huidige, negentiende-eeuwse bebouwing slechts een deel van het projectgebied beslaat, mag verwacht worden dat het oudere, archeologische bodemarchief binnen het projectgebied zeer goed bewaard is.

In functie van de verdere planvorming is het derhalve wenselijk om de consequenties ten aanzien van archeologisch onderzoek tijdig in te schatten. Stad Aalst vraagt SOLVA in een schrijven d.d. 18 december 2014 om deze consequenties volgens verschillende scenario's te willen inschatten door middel van een bureaustudie en archeologisch vooronderzoek. Zodoende kan deze informatie in de verdere planvorming mee in beschouwing genomen worden.

Het eerste deel, de bureaustudie, maakt een eerste inschatting van het aanwezige archeologische potentieel van het projectgebied op basis van historische, archeologische en cartografische bronnen enerzijds, en de bestaande toestand anderzijds. Op basis hiervan wordt getracht de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

De resultaten van deze bureaustudie leidden tot een voorstel van het sleuvenplan dat door alle betrokken partners bij de startvergadering te Aalst op 20/10/2015 goedgekeurd werd. De bureaustudie en het verslag van de startvergadering is in bijlage bij dit document toegevoegd.

De voorwaarden waaraan het archeologisch vooronderzoek voor de Pupillensite moet voldoen, zijn door het agentschap Onroerend Erfgoed neergeschreven in de 'Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Aalst, Graanmarkt (pupillensite)'.

Op 02/12/2015 startte het terreinwerk. De resultaten hiervan zijn beschreven in dit rapport. Hieronder volgt eerst een topografische en bodemkundige beschrijving van het gebied, gevolgd door een archeologische en historische situering. Vervolgens komt de vraagstelling en de toegepaste methodologie aan bod. Het rapport bestaat grotendeels uit de beschrijving van alle sporen en vondsten. Een synthese en samenvatting van dit alles wordt nadien besproken, net als de bibliografie. Tenslotte zijn achteraan de bijlagen toegevoegd.

3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS

3.1. Vindplaatsgegevens

1. Administratieve gegevens	
Opdrachtgever:	
Uitvoerder:	SOLVA Intergemeentelijk samenwerkingsverband voor ruimtelijke ordening en socio-economische expansie Joseph Cardijnstraat 60 9420 Erpe-Mere
Vergunninghouder:	Bart Cherretté, Ruben Pedé
Beheer en plaats opgravingsarchief:	SOLVA, dienst Archeologie Industrielaan 25B 9320 Erembodegem
Beheer en plaats vondsten en stalen:	SOLVA, dienst Archeologie Industrielaan 25B 9320 Erembodegem (voorlopig)
Projectcode:	15-AAL-GM
Vindplaatsnaam:	Pupillensite
Locatie:	Aalst, Graanmarkt 5
Lambertcoördinaat 1:	X:126758,294; Y:181232,011
Lambertcoördinaat 2:	X:126789,986; Y:181173,279
Lambertcoördinaat 3:	X:126847,915; Y:181199,094
Lambertcoördinaat 4:	X:126825,086; Y:181222,417
Kadaster:	Afdeling 1, Sectie A, perceelsnr. 453c (partim)
Termijn:	2 - 30 december 2015

2. Onderzoeksopdracht	
Verwijzing naar de bijzondere voorwaarden:	Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Aalst, Graanmarkt (Pupillensite)
Omschrijving archeologische verwachtingen:	Zie 5.1.1
Wetenschappelijke vraagstelling:	Zie 5.1.2
Oorzaak voor de ingreep in de bodem:	(gedeeltelijke) nieuwbouw en (her)aanleg Peperstraat
Eventuele randvoorwaarden:	Zie 5.2

3. Raadpleging van specialisten	
Omschrijving van de inbreng als hun advies werd ingewonnen bij substantiële staalname:	/
Omschrijving van de inbreng als zij betrokken worden bij de conservatie:	/
Omschrijving van de algemene wetenschappelijke advisering door externe personen:	/

3.2. Topografische, landschappelijke, bodemkundige situering

Een omstandige topografische, landschappelijke en bodemkundige situering van het projectgebied gebeurde reeds in het kader van de bureaustudie¹.

---

¹ Klinkenberg & Cherretté 2015, 8.

4. ARCHEOLOGISCHE EN HISTORISCHE SITUERING

Een omstandige archeologische en historische situering van het projectgebied gebeurde reeds in het kader van de bureaustudie².

---

² Klinkenborg & Cherretté 2015, 9-29.

5. ONDERZOEKSOPDRACHT

5.1. Vraagstelling

5.1.1. Overzicht resultaten bureaustudie

De in de bureaustudie geraadpleegde archeologische en historisch-cartografische documentatie onderstreept het archeologisch potentieel en de rijkdom van het bodemarchief binnen het projectgebied.

Op basis van de geraadpleegde bronnen kunnen verschillende aandachtspunten naar voor geschoven worden.

Pre-kloosterfase:

- Het projectgebied valt binnen de dertiende-eeuwse stadsomwalling. Oudere sporen (bijv. Romeinse) kunnen eveneens aanwezig zijn (cf. onderzoek A. Liénartstraat).
- Sporen van de stadswal en eventuele torens worden op basis van de beschikbare informatie eerder niet verwacht.
- Oudere middeleeuwse bewoningssporen, uit de periode vóór de bouw van het kloostercomplex, kunnen aanwezig zijn (cf. onderzoek Aalst-Hopmarkt)

Vanaf 15de eeuw:

- Aan het eind van de 15de eeuw vestigen de Zwarte Zusters zich op deze locatie, waar op dat ogenblik een boomgaard met klein erf gesitueerd was.
- De bebouwing situeert zich in de zuid(oostelijke) hoek van het plangebied, langs de straatzijde. Afhankelijk van kaart tot kaart is dit ofwel langsheen de Kapellestraat (Graanmarkt), of de Peperstraat, of beide.
- Er zijn geen aanwijzingen aangetroffen voor begraving (al dan niet van burgers) binnen het kloosterdomein. Desalniettemin wordt best minstens rekening gehouden met eventuele begraving van de zusters zelf, binnen de kapel.
- In de noordelijke en noordwestelijke helft van het plangebied situeren zich tuinen en/of boomgaard, al dan niet ommuurd en aansluitend op de stadsomwalling.
- Deze situatie lijkt ongewijzigd stand gehouden te hebben tot ver in de negentiende eeuw. Fundamentele wijzigingen ondergaat het terrein pas rond 1880, wanneer de kloostergebouwen worden afgebroken.
- Het gesloopte klooster wordt vervolgens slechts in beperkte mate overbouwd met de oprichting van een nieuw complex voor de Pupillenschool. Enkel langsheen de Esplanadestraat en de nieuwe Peperstraat worden de voormalige kloostergebouwen gedeeltelijk overbouwd.
- Het nieuwe gebouwencomplex is slechts in beperkte mate onderkelderd. De kelders liggen bovendien uitsluitend in het te behouden volume van het complex.
- Tot slot zijn er enkele kleinschalige ingrepen uitgevoerd op het binnenplein (bijvoorbeeld aanleg zwembad) en in de gebouwen aan de Peperstraat (kleine werkputten, septische put, ...) maar deze zijn niet van die aarde dat ze het geheel sterk beïnvloed hebben.

Aangezien de betreffende terreinen in belangrijke mate onbebouwd zijn gebleven, valt te verwachten dat het bodemarchief doorgaans een goede bewaring zal kennen. Bovendien zullen de archeologische sporen zich waarschijnlijk reeds op geringe diepte manifesteren.

5.1.2. Overzicht onderzoeksvragen

In deze studie moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden (cfr. Bijzondere Voorwaarden):

1. Kunnen de resultaten van de bureaustudie fijn gesteld worden?
2. Wat was de invloed van de bestaande bebouwing/verhardingen of oudere constructies op het archeologisch erfgoed? Op welke diepte bevindt zich de natuurlijke bodem?
3. Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
4. Hoeveel verschillende lagen/stratigrafie zijn er te onderscheiden in de eventuele proefputten? Zijn er verschillen in stratigrafie te bemerken binnen de verschillende proefputten?
5. Bevatten deze lagen archeologische vondsten en uit welke periode dateren deze vondsten?
6. Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja;
  - Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
  - Wat is de omvang?
  - Komen er oversnijdingen voor?
  - Wat is het, geschatte, aantal individuen?
7. Kan er op basis van de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de ruimtelijke spreiding van de sporen over het geheel van het projectgebied binnen deze opdracht?
8. Wat is het kennispotentieel van de archeologische vindplaats met betrekking tot de stadsgeschiedenis van Aalst en specifiek de activiteiten die op deze locatie plaatsvonden? Welke site-specifieke vraagstellingen kunnen geformuleerd worden bij een vervolgonderzoek?
9. Kunnen er afbakeningen gemaakt worden naar chronologie, ruimte (omvang, verspreiding, indeling site, ruimtelijke relaties) en functie (incl. de argumentatie)?
10. Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van de sporen/ van de verschillende afbakeningen/ van de vindplaats in zijn geheel?
11. Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
12. Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud *in situ*)?
13. Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:
  - wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek
  - welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?

14. Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?

15. Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig?
Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

5.2. Randvoorwaarden

De bijzondere voorwaarden bevinden zich in bijlage.

6. WERKWIJZE EN OPGRAVINGSSTRATEGIE

6.1. Methodologie terreinwerk

Het onderzoeksgebied betreft de binnenkoer van het voormalige administratief en gerechtelijk centrum (Graanmarkt 5). Het terrein, met een oppervlakte van 1920 m², is door middel van 5 proefsleuven (210 m² in totaal) geprospecteerd. Op deze wijze werd 11% van het terrein geëvalueerd op archeologische sporen.

Bij het afgraven van de pleinbedekking door de kraan bleek zich over de gehele binnenkoer onder de klinkers een 20 cm dikke laag van gewapend beton te bevinden. Dit zorgde voor een bijzonder traag verloop van de afgraving en er diende bovendien een extra kraan voorzien te worden om deze beton te doorschieten.

Verspreid over het terrein bleken talrijke afvoerbuizen en –putten aanwezig. De aanwezigheid van deze putten beïnvloedde de ligging van de proefsleuven (vb. proefsleuf 1 diende halverwege de sleuf 60 cm opgeschoven te worden) en op verschillende plaatsen in de proefsleuven zorgden de afvoerbuizen voor een verstoring van het bodemarchief. Bij het afgraven van proefsleuf 5 bleek de noordelijke helft van de sleuf ernstig verstoord door elektriciteitskabels en gasleidingen, zodat besloten werd deze slechts over een lengte van 4,5 m aan te leggen.

Ondanks de talrijke verstoringen kon toch een goed beeld verkregen worden van het aanwezige archeologische bodemarchief.

In proefsleuf 1, 2 en 4 werd een eerste grondplan aangelegd net onder de betonlaag. Hierbij kwamen op sommige plaatsen reeds muren en vloeren in baksteen aan het licht.

Om een beter inzicht te krijgen werd in proefsleuf 1, ter hoogte van de veronderstelde binnentuin (cfr. infra) een profielput aangelegd tot in de moederbodem. Verder noordwaarts in de sleuf is over een lengte van ongeveer 13 m een tweede grondplan (grondplan B) aangelegd. Hierbinnen is vervolgens over een lengte van ongeveer 7 m verdiept tot een derde grondplan (grondplan C). Omdat op dit niveau nog steeds geen volledig beeld verkregen was van de archeologische bodemopbouw, werd op dit derde grondplan nog een profielput gegraven tot in de moederbodem.

In proefsleuf 2 is aan zuidelijke zijde, over een lengte van ongeveer 3 m een tweede, derde en vierde grondplan aangelegd (respectievelijk grondplan B, C en D). Vervolgens werden de 3 bekomen profielen geregistreerd.

Proefsleuf 4 bevatte over de gehele lengte van de sleuf muurresten (cfr. infra). Om een beeld te vormen van de dikte van de aanwezige archeologische lagen werden twee profielputjes gegraven, één aan de noordelijke zijde en één aan de zuidelijke zijde van een muur. Op deze wijze is een beeld verkregen van de bodemopbouw over de gehele breedte van de sleuf.

Proefsleuf 3 bevatte geen gebouwresten en leek een gelijkaardig beeld te vertonen als het noordelijke deel van proefsleuf 1. Hierbij werd het eerste grondplan onmiddellijk iets dieper aangelegd (voorbij de recente opvullingslagen). Om een beeld te vormen van de totale stratigrafie van de archeologische lagen is, ongeveer centraal in de sleuf, een kleine profielput uitgegraven.

Proefsleuf 5 tenslotte bleek tijdens het afgraven aanzienlijk verstoord. Het eerste grondplan werd aangelegd op het eerste niveau dat de moederbodem tevoorschijn komt. Op 2 plaatsen in de sleuf was het mogelijk profielen te registreren.

Bij elk grondplan dat werd aangelegd, is het vlak opgekuist en gefotografeerd en zijn de aanwezige sporen geregistreerd en beschreven. Het aanwezige vondstmateriaal is gerecupereerd. Een aantal sporen zijn gecoupeerd om een beter inzicht te verwerven in hun aard en samenstelling. Deze coupes zijn eveneens

volledig geregistreerd en beschreven en het vondstmateriaal gerecupereerd. Bij elke profielput werden de relevante profielen geregistreerd en beschreven.

6.2. Methodologie verwerking

Het gebruik van **gestandaardiseerde fiches** en een gestandaardiseerde nummering van de sporen en de lagen in een spoor – en alles wat daarmee samenhangt (foto's, plannen, vondsten) – heeft niet alleen te maken met het stroomlijnen van de registratie op het veld, maar ook met de verwerking van deze gegevens tijdens de rapportage.

De dienst archeologie van SOLVA heeft in de loop van 2009 de ontwikkeling van een **databank** geïnitieerd. Haar doel is het kunnen zowel invoeren en opslaan, als raadplegen en beheren van alle gegevens – velddata en externe informatie – in één systeem. Daarenboven is het de opzet om met de databank overzichtelijke lijsten te kunnen genereren, die als bijlagen kunnen dienen in de rapporten. Deze databank is geen star gegeven, maar een 'ongoing' project, te meer nu ook de stap is gezet naar een volledig digitale registratie op het terrein.

De absolute basis van de databank, de kleinste atomaire eenheid als het ware, is het **spoor**. Deze kleinste eenheid valt uiteen in acht types: 'laag', 'muur', 'vloer', 'skelet', 'hout', 'vondst', 'vertical feature interface' of 'VFI' en 'horizontal feature interface' of 'HFI'. Voor elk type spoor bestaat één gestandaardiseerde fiche in de databank. Aan deze kleinste eenheid wordt alles gekoppeld: tekeningen, foto's én vondsten. Bovendien worden op dit niveau de eerste relaties gelegd tussen de sporen onderling: een spoor 'is recenter', 'is ouder', 'gelijktijdig met' of 'hetzelfde als' een ander spoor.

Op een tweede niveau in de databank staan de **contexten**. Contexten groeperen één of meerdere sporen. Elke context krijgt een individueel nummer, namelijk het nummer van het eerste spoor dat tot deze context behoort. Het is evenwel zo dat niet elk spoor noodzakelijk deel uitmaakt van een context. Verstoringen en 'negatieve sporen', sporen die na couperen geen of een natuurlijk spoor blijken te zijn, worden niet tot het niveau van een context gebracht, maar bestaan enkel tot op het spoorniveau. De tekeningen, foto's en vondsten die gekoppeld zijn aan een spoor worden door de databank automatisch verbonden aan de context waartoe ze behoren. Vanuit dit contextniveau kan men dus makkelijk navigeren in de verschillende sporen van die context en waaraan de vondsten, tekeningen en foto's verbonden zijn. Op dit niveau laat de databank eveneens toe chronologische/stratigrafische relaties te leggen tussen de contexten onderling.

Het derde niveau in de databank bevat de **structuren**. Structuren groeperen op hun beurt één of meerdere contexten. Ook zij krijgen een individueel nummer, met name het eerste contextnummer dat tot deze structuur behoort. Indien bijvoorbeeld een gebouwplattegrond (structuurniveau) is vastgesteld, bestaande uit verschillende paalsporen (contextniveau), dan zal deze gebouwplattegrond het nummer dragen van een context (een paalspoor) die deel uitmaakt van deze structuur. Elk paalspoor (contextniveau) kan op zijn beurt bestaan uit een paalkern (spoorniveau) en een insteek (spoorniveau). Opnieuw is het zo dat niet elke context tot een structuur hoeft te behoren. De databank groepeert onder een structuur telkens de tekeningen, foto's en vondsten die gekoppeld zijn aan de contexten die deel uitmaken van de structuur. Opnieuw is vanuit het structuurniveau gemakkelijk te navigeren tussen de verschillende contexten die ertoe behoren en zo, verder afdalend, uiteindelijk tussen de verschillende sporen. Op dit niveau kunnen eveneens chronologische/stratigrafische relaties gelegd worden tussen structuren.

In het geval dat het een rapportage van een **vooronderzoek** betreft, worden sporen in principe *niet* aan een context (en bij uitbreiding een structuur) toegewezen. Contexten en structuren worden pas

aangemaakt op het moment van een archeologische opgraving, aangezien op dat ogenblik alle beschikbare informatie aanwezig is, en dit dus dan wel een zinvolle oefening is. Tijdens een vooronderzoek zijn heel wat relaties bijvoorbeeld nog niet duidelijk. Het zijn de spoornummers die verder in deze tekst de leidraad vormen.

Wat de **vondsten en de staalnames** betreft, wensen we mee te geven dat de databank een uitgebreide mogelijkheid tot determinatie en datering voorziet. Beide gebeuren zoals vermeld op het spoorniveau. Hieraan zijn de verschillende inventarisnummers van de vondsten gekoppeld. Bij het ingeven van de vondsten wordt 'automatisch' een datering gegenereerd, maar deze kan manueel overschreven worden. Dit geldt op spoor-, context- en structuurniveau. De databank laat eveneens toe de vondstgegevens te bevragen en te exporteren naar excel. Bovendien kan voor elke vondst een logboek van de verschillende behandelingen aangemaakt worden.

De databank bevat tot slot alle relevante documenten met betrekking tot een project in een map '**bijlagen**': BVS, rapport, plannen, overzichtsfoto's, rapporten natuurwetenschappelijk onderzoek, totaalplan,...

6.3. Motivatie van de selectie van materiaal en staalname

Tijdens het onderzoek zijn alle aangetroffen vondsten geregistreerd en gerecupereerd. Aangezien het een vooronderzoek betreft en omwille van de grote hoeveelheid goed dateerbaar vondstmateriaal dat werd gerecupereerd, zijn in dit stadium van het onderzoek geen stalen voor verder natuurwetenschappelijk onderzoek genomen.

7. BESCHRIJVING VAN HET ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

7.1. Inleiding

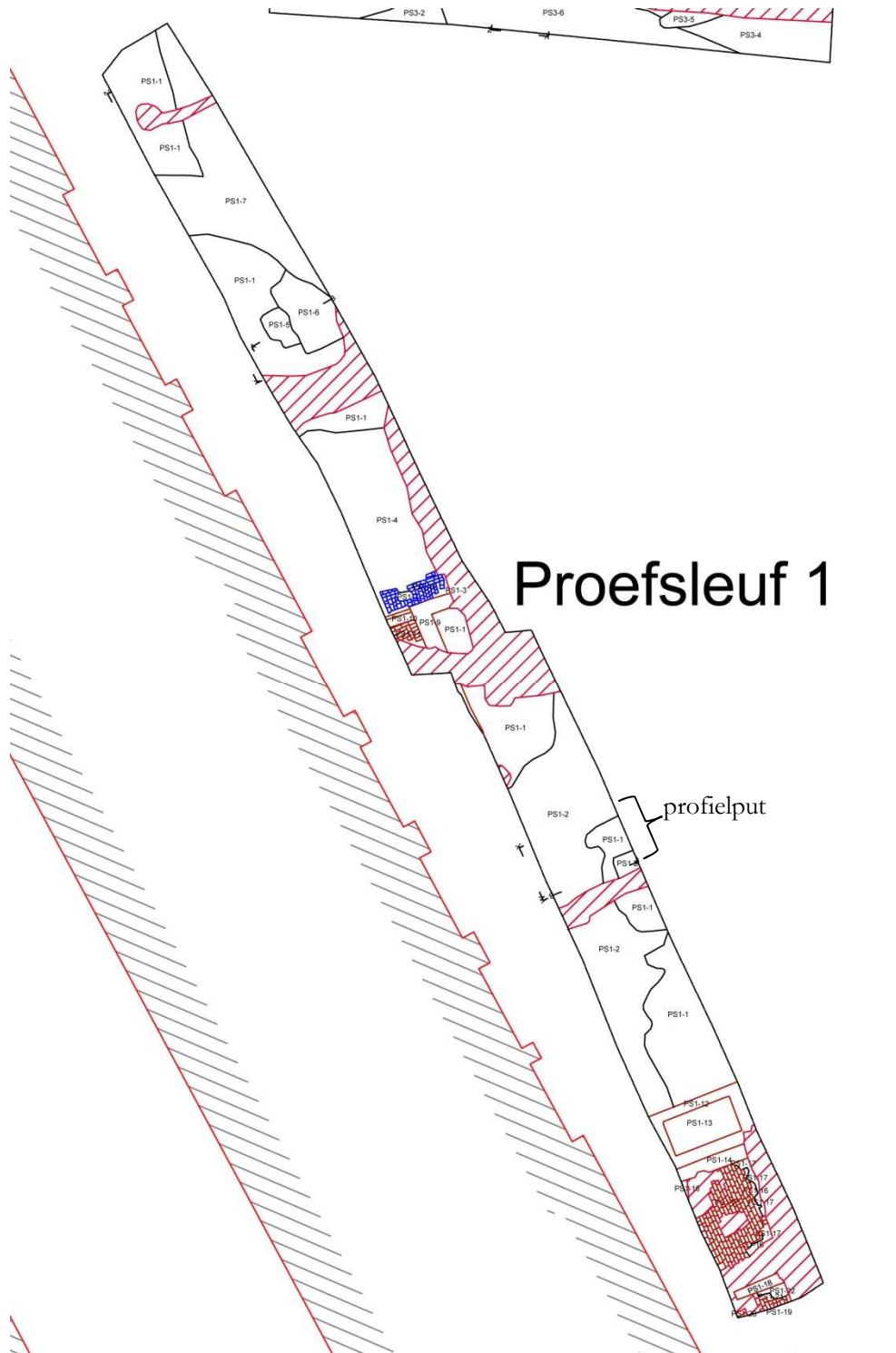
Het archeologisch vooronderzoek op de Pupillensite te Aalst ging van start op 2 december en werd afgerond op 30 december. Het onderzoeksgebied betreft de binnenkoer van het voormalige administratief en gerechtelijk centrum (Graanmarkt 5).

Van bij de aanvang van het terreinwerk was duidelijk dat de archeologische sporen zich zeer ondiep manifesteerden: alle aangetroffen muur- en vloerresten bevonden zich net onder de onderste betonlaag van de pleinbedekking. Aan de hand van de aanleg van verschillende grondplannen en profielputten werd bovendien duidelijk dat er in de loop der tijd een aanzienlijke opeenstapeling van archeologische lagen en sporen heeft plaatsgevonden. Zo werd de moederbodem in de meerderheid van de proefsleuven pas op een diepte van 1,1 m tot 2 m of meer aangesneden.

In de onderstaande tekst bespreken we de sporen per proefsleuf. Indien mogelijk maken we de koppeling met andere profielputten of proefsleuven en wordt ook een chronologische positionering aangereikt, hetzij een relatieve datering hetzij een absolute aan de hand van de aangetroffen vondsten.

Een samenvattende tabel met dieptes van de archeologische lagen en begeleidende tekst is aansluitend aan de beschrijving te vinden (p. 46 en volgende).

7.2. Proefsleuf 1

Figuur 1: grondplan A van proefsleuf 1 (Noorden= bovenzijde tekening)

In proefsleuf 1 kwamen aan zuidelijke zijde enkele **muren en vloeren in baksteen** aan het licht, alsook een kleine (vermoedelijke) **beerput** die op basis van de baksteenformaten en de mortelsoort tot de **laatste fase van het klooster** (19de eeuw) kan gerekend worden (Figuur 2). Gezien de aanwezigheid van een

recente afvoerbuis en hun ondiepe ligging (45 cm onder huidige loopniveau), zijn de muren en vloeren slechts gedeeltelijk en matig goed bewaard.

Figuur 2: foto van de zuidelijke zijde van proefsleuf 1

Ongeveer 13 m verder in noordelijke richting (Figuur 3 en 4) is opnieuw **een muur zichtbaar met daarachter een smal kasseibaantje**. Vermoedelijk vormt deze muur (PS1-9), die in de sleuf een rechte hoek vormt, de **omheining van de binnentuin van het klooster** en is de kasseibaan (PS1-8) dus buiten het klooster te situeren. Het gegeven van een smal kasseibaantje langs een tuinmuur werd eveneens aangetroffen bij het archeologisch onderzoek op het Werfplein in 2011.³

Aan de westelijke zijde van de vermoedde omheiningsmuur is nog een vloerniveau in baksteen (PS1-11) aanwezig en een bakstenen muur (PS1-10) in het verlengde van en grenzend aan de noordelijke zijde van

---

³ De Maeyer, W., Van Cauwenbergh, S., Taelman, E., Klinkenborg, S. & Cherretté, B., 2013, "Aalst Werfplein. Onderzoek van een Middeleeuwse woonwijk.", *SOLVA Archeologie Rapport 23*, onuitgegeven rapport, p. 68

de omheiningsmuur. Deze muur is niet in verband gemetst met de omheiningsmuur en lijkt op basis van het baksteenformaat⁴ mogelijk ouder te zijn.

Figuur 3: detailplan van proefsleuf 1 ter hoogte van het kasseibaantje en de vermoedde omheiningsmuur (Noorden=bovenzijde tekening)

---

⁴ Baksteenformaten van PS1-9 zijn 20/19,5x9,5/9x5/4,5 cm, die van PS1-10 bedragen 22,5x10,5x6 cm

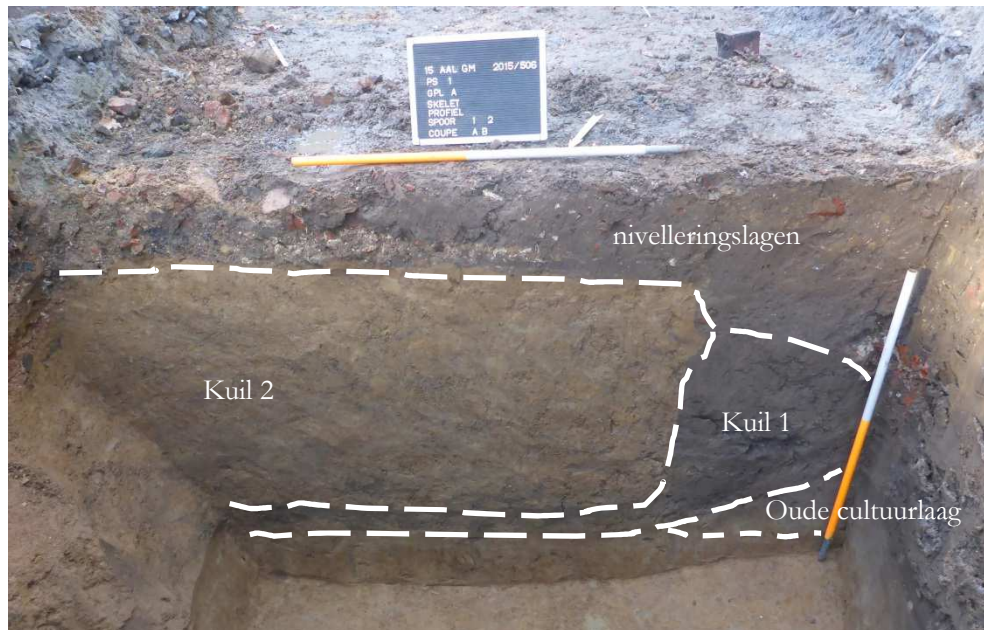

Figuur 4: foto van de omheiningsmuur en het kasseibaantje

Ter hoogte van de veronderstelde binnentuin (op basis van historische kaarten) treffen we op dit niveau (45 cm onder het huidige looppniveau) enkel vrij recente, puinige lagen die vermoedelijk dienden ter nivellering van het terrein voor de bouw van de Pupillenkazerne. Verder noordwaarts in de sleuf bevonden zich eveneens recente, puinige pakketten.

Om een beter inzicht te krijgen werd ter hoogte van de binnentuin een profielput aangelegd (Figuur 1). Hierbij kwam een grote kuil aan het licht (kuil 1, met donkergrijze vulling), waar later een andere grote kuil is doorgegraven (kuil 2, met opvulling van verspitte moederbodem) (Figuur 5). Enkel kuil 1 leverde materiaal op en is op basis van het aardewerk in de postmiddeleeuwen te dateren (rood geglazuurd aardewerk, o.a. van een kachelpan met dekselgeul).

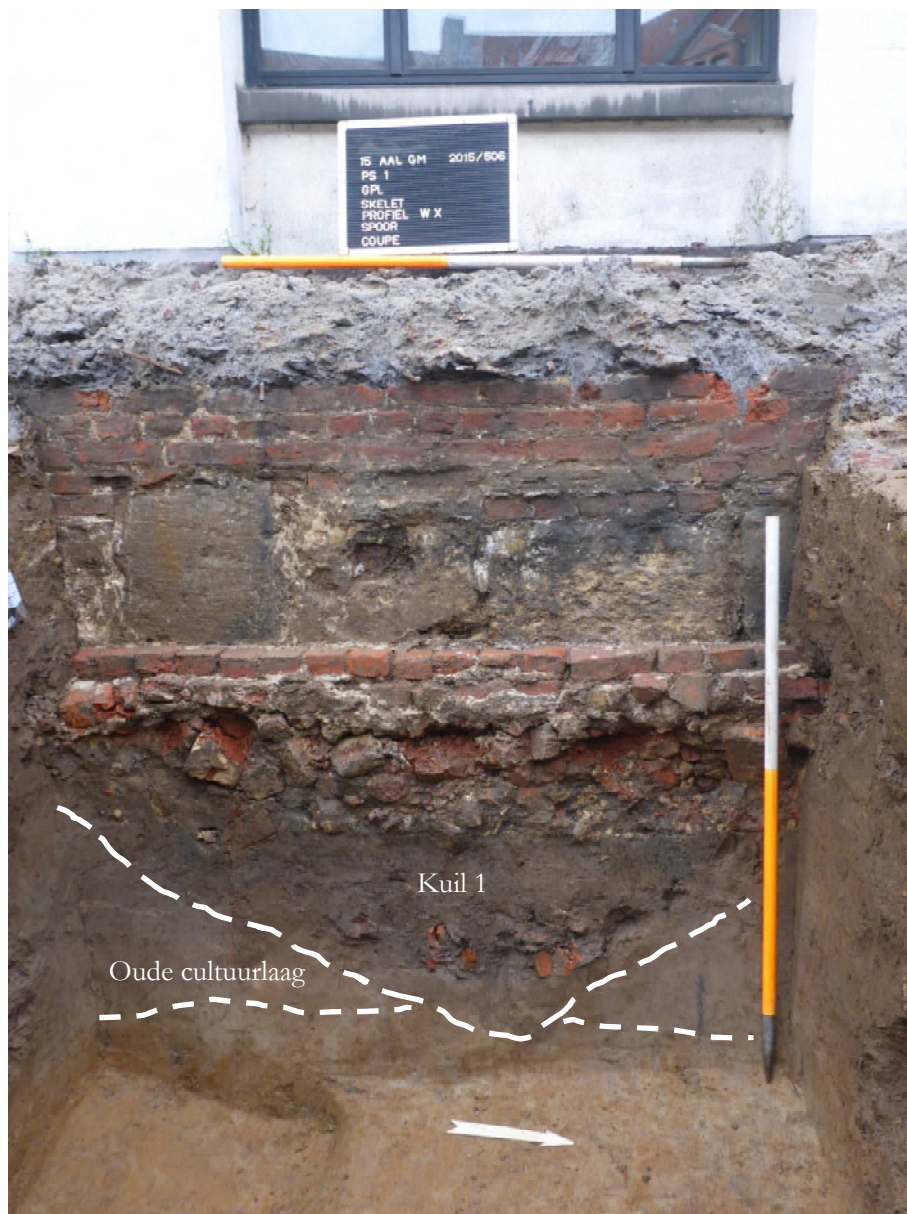
Op een diepte van ongeveer **1,70 m onder het huidige pleinniveau** werd vervolgens de **ongestoorde moederbodem** bereikt. De functie van deze kuilen kan in dit stadium van het onderzoek nog niet achterhaald worden.

Figuur 5: foto van de profielput ter hoogte van de binnentuin, met zicht op de grote kuilvullingen

Binnen dezelfde profielput, maar dan aan westelijke zijde, zorgde een kleine instorting van de profielwand er voor dat de omheiningsmuur (PS1-9) zichtbaar werd. Op deze wijze kon de volledige diepte en opbouw van deze muur geregistreerd worden (Figuur 6). De muur is opgebouwd uit een fundering bestaande uit los puin en afgewerkt met enkele baksteenlagen. Daarboven zijn grote, bewerkte natuursteenblokken waar te nemen. Deze maken vermoedelijk geen deel meer uit van de fundering, maar behoren tot de opstaande muur. Vervolgens is de muur verder opgebouwd in baksteen.

Dit profiel maakt duidelijk dat de muur in de opvulling van kuil 1 werd opgericht en dus recenter is. **Onderaan** in het profiel is een laag waarneembaar die als **oude, vrij sterk uitgeloopte cultuurlaag** geïnterpreteerd is. Deze laag is vermoedelijk nog op andere plaatsen op het terrein aangetroffen (cfr. Infra, Proefsleuf 1).

Figuur 6: foto van profiel WX met omheiningsmuur PS1-9, kuil 1 en de oude cultuurlaag

Het terrein **verder noordwaarts** lijkt te bestaan uit opeenvolgende tuin- of cultuurlagen. In deze zone zijn 3 grondplannen aangelegd (tot een diepte van 1,6 m), aangevuld met een profielput (Figuur 7) om de diepte van de archeologische lagen te bepalen. In totaal konden **5 opeenvolgende tuin- of cultuurlagen** herkend worden en is de **moederbodem** aangetroffen op een diepte van **2,15 m onder het huidige looppniveau**.

Op verschillende niveaus zijn **afvalkuilen** aangetroffen. Interessant hierbij was het aantreffen van de steel van een zilveren lepel (Figuur 8) waarbij op het uiteinde een vlammend hart is ingekrast (het symbool van de Heilige Augustinus).⁵ Deze bevond zich in een afvalkuil die op basis van het talrijk aanwezige

⁵ Verderop in de Zwarte Zusterstraat is, bovenaan de deur van de 19de eeuwse kloostergebouwen van de Zwarte Zusters, dit vlammend hart eveneens afgebeeld.

aardewerk (o.a. enkele grapes en een steelpan) in de 14de tot 15de eeuw te dateren is. **Deze vondst bevestigt dus de aanwezigheid van de zwarte zusters op deze plaats vanaf de 15de eeuw.**

De afvalkuil zelf is uitgegraven in de tweede tuin- of cultuurlaag, wat betekent dat deze laag ten laatste in de 14de-15de eeuw te dateren is en dat de 3 onderliggende tuin- of cultuurlagen mogelijk van voor de ingebruikname van het terrein als kloosterdomein dateren.

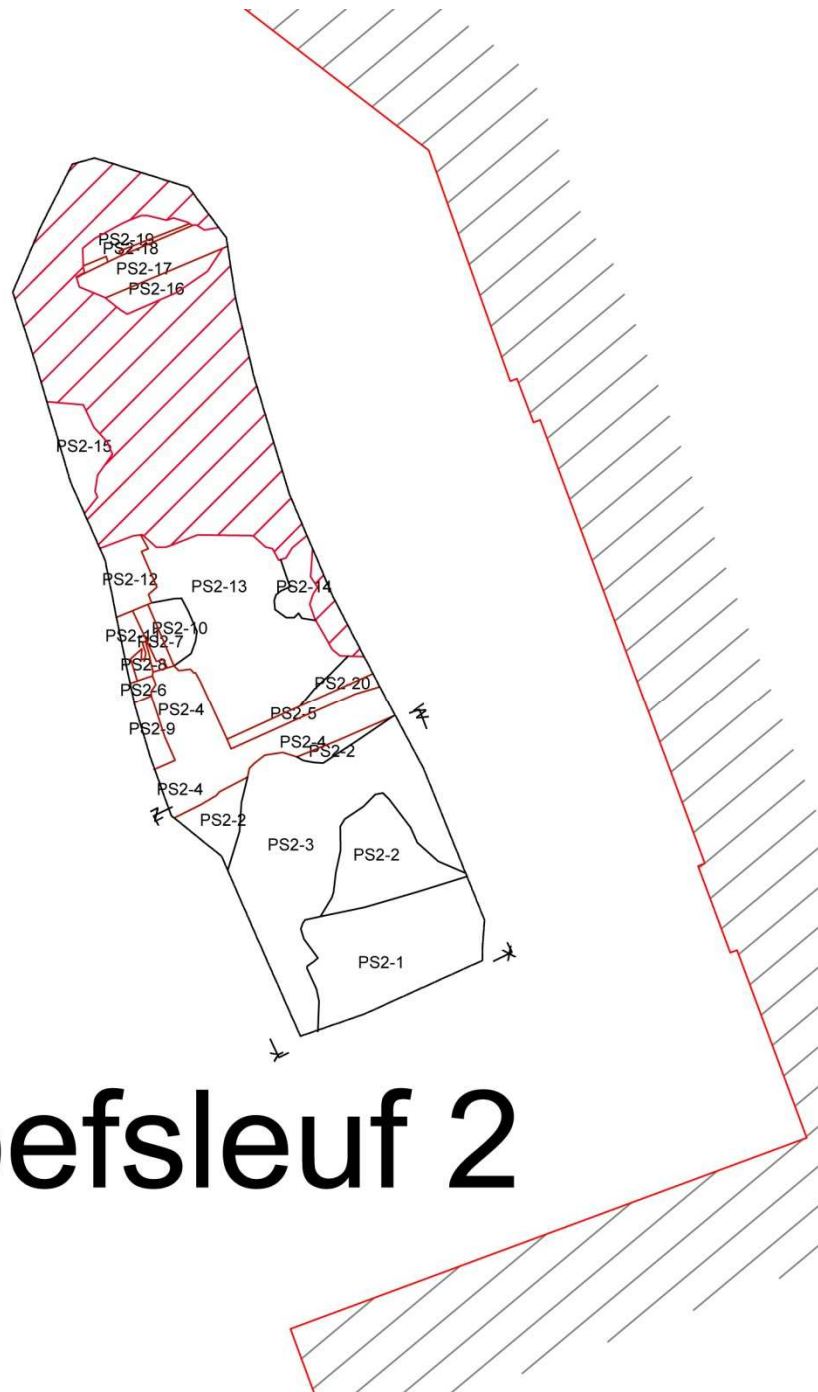

Figuur 7: foto van de profielput met zicht op de verschillende tuin- of cultuurlagen

Figuur 8: steel van een zilveren lepel met op het uiteinde een ingekrast vlamvend hart

7.3. Proefsleuf 2

Proefsleuf 2

Figuur 9: grondplan A van proefsleuf 2 (Noorden= bovenzijde tekening)

Figuur 10: foto vanuit noordelijke hoek van grondplan A van proefsleuf 2

Proefsleuf 2 leverde eveneens enkele muren op die hoogstwaarschijnlijk aan het klooster zijn toe te wijzen. De **muren** maken deel uit van een kelder die met puin is opgevuld en waarbij de aanzet van het gewelf dat de kelder overspande nog zichtbaar is. Enkele recentere bijgezette muren wijzen op verschillende fasen binnen het gebruik van deze kelder.

Ten zuiden van deze kelder bevindt zich een zone met **vrij recente puinige lagen**. In deze zone is een profielput aangelegd om de volledige bodemstratigrafie te bepalen. Onder de relatief recente, puinige lagen bevindt zich een **nivellerings- of ophogingslaag**. Deze bedekt de ganse profielput en is bijzonder rijk aan brokjes verbrande leem en baksteen en die ook houtskool bevat. Mogelijk is deze vulling afkomstig van de opkuis na een brand. Uit deze laag kon geen dateerbaar materiaal gerecupereerd worden. Hieronder bevindt zich een eerder **homogene, grijze laag** waaruit veel materiaal kon gerecupereerd worden en waarin enkele kuilen en een mogelijk paalspoor zijn uitgegraven (Figuur 11). Op basis van het aangetroffen aardewerk is deze laag **in de 14de eeuw te dateren** (oxiderend gebakken panfragment met holle steel die de wand doorboort, fragmenten lokaal hoogversierd aardewerk, grapes, kan/kruik in Rijnlands steengoed met bandvormige rand, ...). Onder het vondstenensemble bevonden zich ook enkele **verspitte oudere scherven**, o.a. een Romeinse mortarium-rand.

De laag dekt op zijn beurt **enkele grotere kuilen** af die allen een gelijkaardige vulling bevatten. Hierdoor is het onderscheid tussen deze kuilen moeilijk vast te stellen (Figuur 12). Het gerecupereerde aardewerk dateert deze sporen **eveneens in de 14de eeuw**. In deze profielput werd de **moederbodem** aangetroffen op een diepte van **110 cm onder het huidige looppniveau**.

Figuur 11: foto van grondplan B van proefsleuf 2

Figuur 12: foto van grondplan C van proefsleuf 2

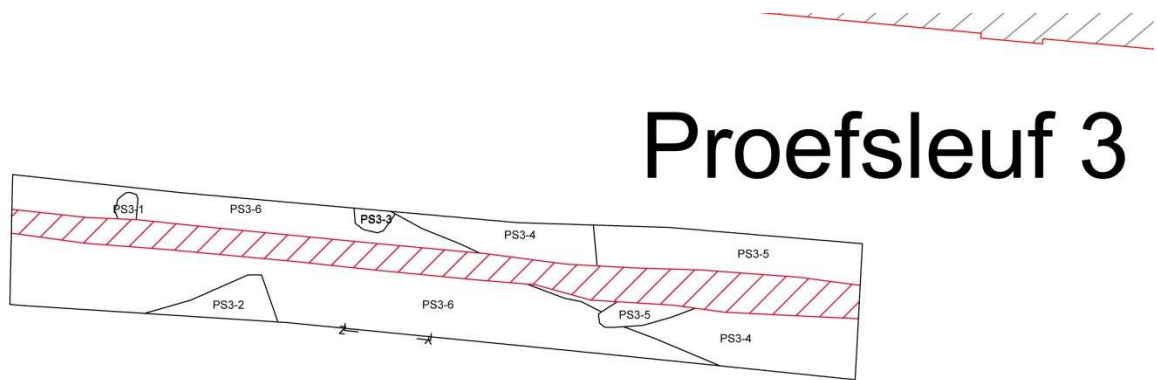

Figuur 13: foto van het westelijke profiel in proefsleuf 2

Figuur 14: foto van het zuidelijke profiel in proefsleuf 2

7.4. Proefsleuf 3

Figuur 15: grondplan A van proefsleuf 3 (Noorden= bovenzijde tekening)

Figuur 16: foto vanuit oostelijke hoek van grondplan A van proefsleuf 3

Proefsleuf 3 bevatte **geen gebouwresten** en leek een **gelijkaardig beeld te vertonen als het noordelijke deel van proefsleuf 1**. Op het eerste grondplan (dat iets dieper werd aangelegd, voorbij de recente opvullingslagen) lijkt het te gaan om een tuinlaag die eveneens in proefsleuf 1 werd aangetroffen. Met uitzondering van twee grote, recente puinkuilen en een afvoerbuis over de gehele lengte van de sleuf, werden er slechts enkele kleine kuiltjes in deze laag aangetroffen.

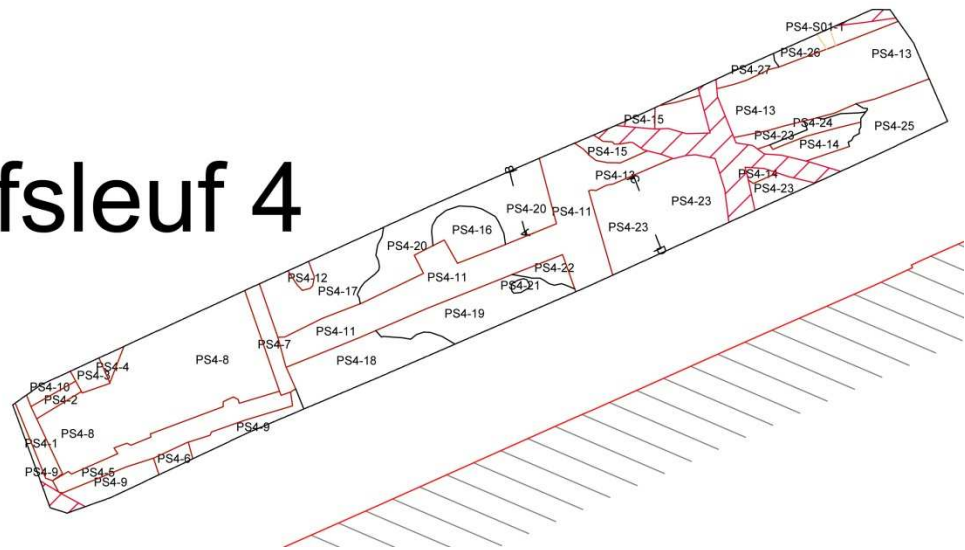
Om een beeld te vormen van de totale stratigrafie van de archeologische lagen is een kleine profielput uitgegraven (Figuur 17). Hieruit blijkt dat de bodemopbouw in proefsleuf 3 inderdaad sterke gelijkenissen vertoont met deze in het noordelijke deel van proefsleuf 1: ook hier zijn **5 opeenvolgende tuin- of cultuurlagen** zichtbaar, met quasi dezelfde samenstelling. Op **1,95 cm onder het huidige loopniveau werd de moederbodem aangetroffen**. Zelfs binnen de beperkte oppervlakte van de profielput was ook hier duidelijk dat in de verschillende tuin- of cultuurlagen **kuilen** werden uitgegraven.

Figuur 17: profiel YZ in proefsleuf 3

7.5. Proefsleuf 4

Proefsleuf 4

Figuur 18: grondplan A van proefsleuf 4 (Noorden= bovenzijde tekening)

Figuur 19: foto vanuit oostelijke hoek van grondplan A van proefsleuf 4

Proefsleuf 4 is te situeren **binnen de kloostergebouwen**, langs de voormalige Peperstraat en bevatte hoofdzakelijk muurresten. Het betreft overwegend **funderingen opgebouwd uit vrij los puin** (baksteen, tegels) en mortel. Vloerniveaus die corresponderen met de muurresten zijn niet bewaard. Aan westelijke zijde is een kelder waar te nemen (Figuur 20). Net als in proefsleuf 2 betreft het een kelder die met puin is opgevuld en waarbij de aanzet van het gewelf dat de kelder overspande nog zichtbaar is. Een recentere bijgezette muur wijst op verschillende gebruiksfasen en de trap die bij minstens één van deze gebruiksfasen dienst deed als toegang tot de kelder is nog gedeeltelijk bewaard (PS4-3 en PS4-4).

Figuur 20: foto van de kelder in proefsleuf 4

In de oostelijke hoek van de sleuf is tijdens het opkuisen van grondplan A menselijk bot tevoorschijn gekomen. Naast verspit bot kon tevens **één menselijke begraafing in anatomisch verband** herkend worden (Figuur 21). Het betreft de bovenbenen en vingerkootjes van een overledene die met een noord-noordwest/zuid-zuidoost oriëntatie begraven is. Aan noordwestelijke zijde loopt het skelet ongetwijfeld nog verder buiten de sleufwand. Aan zuidoostelijke zijde is het vergraven door muur PS4-13. Het is onduidelijk of het hier de begraafing van een geestelijke dan wel van een seculiere persoon betreft. De eerder afwijkende oriëntatie van de begraafing doet vermoeden dat de begravingspositie eerder functioneel/praktisch opgevat was, met name in functie van de oriëntatie van de gebouwen.

Figuur 21: foto van de begraafing in proefsleuf 4

Om een beeld te vormen van de dikte van de aanwezige archeologische lagen werden twee profielputjes gegraven, één aan de noordelijke zijde van muur PS4-11 en één aan de zuidelijke zijde van muur PS4-12.

Bij het uitgraven van profiel AB (Figuur 22), ten noorden van muur PS4-11, werd duidelijk dat deze muur werd opgericht zonder insteek, m.a.w. de fundering bedraagt de volledige oppervlakte van de uitgraving hiervoor. Bovendien bleek de **fundering bijzonder diep**: de diepte van de profielput bedraagt 1,3 m (1,7 m onder huidige looppniveau) en hierbij werd de onderkant van de fundering niet bereikt. Het feit dat muur PS4-11 zo diep gefundeerd is, heeft ongetwijfeld te maken met het feit dat deze werd opgericht in oudere antropogene lagen. In het profiel konden, **naast enkele mogelijke nivelleringslagen, 2 kuilen herkend** worden. Van één kuil kon de onderkant in deze profielput niet bereikt worden. Vermoedelijk werd hier de rand van een grote en recht uitgegraven kuil aangesneden die verder doorloopt in zuidoostelijke richting.

Op een diepte van **1,15 m onder het huidige looppniveau** werd, tussen beide kuilen, de **moederbodem** aangetroffen. Hierboven kon een laag herkend worden die, op basis van de gelijkenissen met deze in PS1 (cfr. supra), geïnterpreteerd wordt als een oude cultuurlaag.

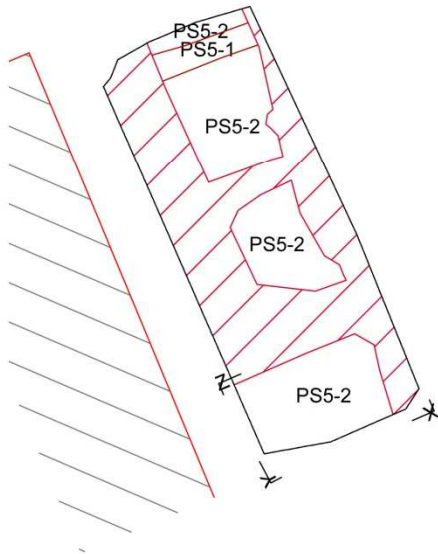
Figuur 22: profiel AB in proefsleuf 4

Profiel CD werd aangelegd aan de zuidelijke zijde van muur PS4-13 (Figuur 23). Ook hier blijken de muren (PS4-11 en PS4-13) bijzonder diep gefundeerd. Net als bij profiel AB zijn de muren uitgegraven in oudere antropogene lagen en dit zonder insteek. De onderkant van PS4-11 bleek zich 1,73 m onder het huidige looppniveau te bevinden, deze van PS4-13 bevond zich 1,15 m onder het looppniveau. Profiel CD lijkt opgebouwd uit verschillende, al dan niet puinige lagen, waarvan sommige lijken te corresponderen met deze in profiel AB. Vermoedelijk hebben we hier, net als in profiel AB, te maken met enkele nivelleringslagen bovenaan en daaronder met een grote kuil met verschillende opvullingslagen. Mogelijk betreft het dezelfde grote kuil waarvan in profiel AB de rand werd aangesneden. De onderzijde van de kuil werd in profiel CD vastgesteld op 1,84 m onder het huidige looppniveau. Hieronder werd moederbodem aangetroffen.

Figuur 23: profiel CD in proefsleuf 4

Proefsleuf 5

Figuur 24: grondplan A van proefsleuf 5 (Noorden= bovenzijde tekening)

Figuur 25: foto vanuit noordelijke hoek van grondplan A van proefsleuf 5

Proefsleuf 5 werd aangelegd met het oog op de registratie van sporen van de voormalige Peperstraat. Tijdens het afgraven van de sleuf werd al snel duidelijk dat deze aanzienlijk verstoord is. Sporen die wijzen op het gebruik van deze plaats als straat (o.a. kasseien, karrensporen,...) konden niet herkend worden.

Op de weinige plaatsen waar geen verstoring aanwezig was, lijkt een **vrij homogene, grijsig bruine laag** de moederbodem af te dekken. Uit deze laag kon geen materiaal gerecupereerd worden, zodat een datering ervan voorlopig uitblijft. **Niets wijst er op dat deze laag in verband kan gebracht worden met de voormalige Peperstraat:** er werden geen karrensporen aangetroffen, noch andere elementen zoals het compacteren van de grond of het ontstaan van ijzerbanden of -korsten ten gevolge van de accumulatie van water onder de gecompecteerde grond.

In het **noorden van de sleuf** werd een **restant van een muur** aangetroffen. Het betreft een relatief smal restant (25 cm breed) van een puinfundering. Het ontbreken van muurresten in zuidelijke richting, zou er kunnen op wijzen dat deze muur de zuidelijke grens van het kloosterdomein vormt en dat bijgevolg de Peperstraat wel degelijk ten zuiden hiervan te situeren is. De beperkte oppervlakte en de hoge verstoringsgraad van de sleuf zorgen er echter voor dat deze veronderstelling met de nodige voorzichtigheid dient benaderd te worden.

Figuur 26: foto van het zuidelijke profiel XY

Figuur 27: foto van het westelijke profiel YZ

8. ASSESSMENT EN BASISANALYSE VAN DE VONDSTEN EN STALEN

8.1. Vondsten

Het archeologisch vooronderzoek op de voormalige Pupillensite te Aalst leverde een **opvallend grote hoeveelheid vondsten** op. De meerderheid van de vondsten bestaan uit **dierlijk bot en aardewerk**. Daarnaast werden ook fragmenten glas, metaal, bouw materiaal en een knoop aangetroffen. Het glas bevat voornamelijk fragmenten van flessen. Onder het metaal bevindt zich naast ijzeren constructievoorwerpen (o.a. nagels) tevens non-ferro materiaal (o.a. de steel van een zilveren lepel, een doorboorde munt of penning, kopspeeldjes, ...).

Verspreid over het terrein bevatten de archeologische lagen en sporen over het algemeen vrij veel aardewerk. Dit zal bij een eventueel vervolgonderzoek ongetwijfeld een goede datering van de verschillende contexten toelaten. Bovendien werden reeds bij het vooronderzoek enkele gesloten, goed dateerbare contexten aangesneden die zich zeer goed lenen tot een verdere uitwerking van het aangetroffen vondstenensemble.

Materiaal	Aantal	Eenheid	Inventarisnummer	Spoornummer	Spoorinterpretatie
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Ander aardewerk / Ander witbakkend aardewerk / deksel	1	stuks	1	PS1--1--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Ander aardewerk / Ander witbakkend aardewerk / niet gedetermineerd	1	stuks	1	PS1--1--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Ander aardewerk / Faience / niet gedetermineerd	1	stuks	1	PS1--1--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Ander aardewerk / Niet gedetermineerd / kachelpan	1	stuks	1	PS1--1--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	1	stuks	1	PS1--1--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Pijpaarde / Pijpjes	2	stuks	1	PS1--1--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	2	stuks	1	PS1--1--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Steengoed / Industrieel steengoed / niet gedetermineerd	3	stuks	1	PS1--1--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Steengoed / Steengoed met engobe/zoutglazuur algemeen / niet gedetermineerd	1	stuks	1	PS1--1--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Steengoed / Steengoed type Westerwald / niet gedetermineerd	1	stuks	1	PS1--1--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Ander aardewerk / Ander witbakkend aardewerk / niet gedetermineerd	1	stuks	2	PS1--2--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Ander aardewerk / Faience fine / niet gedetermineerd	2	stuks	2	PS1--2--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Ander aardewerk / Majolica / niet gedetermineerd	1	stuks	2	PS1--2--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Ander aardewerk / Niet gedetermineerd / kachelpan	1	stuks	2	PS1--2--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Ander aardewerk / Niet gedetermineerd / niet gedetermineerd	1	stuks	2	PS1--2--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	1	stuks	2	PS1--2--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / kom	1	stuks	2	PS1--2--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	4	stuks	2	PS1--2--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Steengoed / Steengoed met engobe/zoutglazuur algemeen / niet gedetermineerd	2	stuks	2	PS1--2--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Steengoed / Steengoed type Westerwald / niet gedetermineerd	1	stuks	2	PS1--2--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Ander aardewerk / Faience fine / niet gedetermineerd	1	stuks	8	PS1--25--	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Ander aardewerk / Porselein / kom	1	stuks	7	PS1--25--	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Ander aardewerk / Porselein / kom	8	stuks	8	PS1--25--	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / bloempot	1	stuks	7	PS1--25--	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	1	stuks	7	PS1--25--	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Steengoed / Industrieel steengoed / bord	1	stuks	7	PS1--25--	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Steengoed / Industrieel steengoed / bord	2	stuks	8	PS1--25--	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Steengoed / Industrieel steengoed / niet gedetermineerd	2	stuks	7	PS1--25--	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Steengoed / Industrieel steengoed / niet gedetermineerd	1	stuks	8	PS1--25--	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	2	stuks	9	PS1--26--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	1	stuks	14	PS1--26--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	1	stuks	15	PS1--31--	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	1	stuks	15	PS1--31--	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	2	stuks	16	PS1--32--	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / kan/kruik	1	stuks	11	PS1--36--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	3	stuks	11	PS1--36--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	3	stuks	11	PS1--36--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Pijpaarde / Pijpjes	1	stuks	11	PS1--36--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	3	stuks	19	PS1--39--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Pijpaarde / Pijpjes	2	stuks	19	PS1--39--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / kachelpan/kom	1	stuks	19	PS1--39--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	5	stuks	19	PS1--39--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / schotel	2	stuks	20	PS1--39--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	1	stuks	21	PS1--44--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Ander aardewerk / Niet gedetermineerd / niet gedetermineerd	1	stuks	3	PS1--5--	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	1	stuks	3	PS1--5--	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	1	stuks	4	PS1--5--	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Ander aardewerk / Niet gedetermineerd / niet gedetermineerd	1	stuks	22	PS1--52--	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / bord	7	stuks	22	PS1--52--	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / grape	22	stuks	22	PS1--52--	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / kamerpot	6	stuks	22	PS1--52--	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	16	stuks	22	PS1--52--	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / pan	12	stuks	22	PS1--52--	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / steelkom	1	stuks	22	PS1--52--	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Ander aardewerk / Niet gedetermineerd / niet gedetermineerd	1	stuks	23	PS1--55--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	7	stuks	23	PS1--55--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	4	stuks	59	PS1--55--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Steengoed / Steengoed met engobe/zoutglazuur (Langerwehe, Raeren, Frechen, Keulen) / niet gedetermineerd	1	stuks	23	PS1--55--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Ander aardewerk / Faience / bord	3	stuks	26	PS1--56--	Kuil-ongedefinieerd

Materiaal	Aantal	Eenheid	Inventarisnummer	Spoornummer	Spoorinterpretatie
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Ander aardewerk / Faience / niet gedetermineerd	1	stuks	26	PS1-56-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	2	stuks	26	PS1-56-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / kom	1	stuks	26	PS1-56-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	2	stuks	26	PS1-56-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / schotel	1	stuks	26	PS1-56-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / vergiet	1	stuks	26	PS1-56-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Steengoed / Steengoed met engobe/zoutglazuur algemeen / niet gedetermineerd	1	stuks	26	PS1-56-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Ander aardewerk / Ander witbakkend aardewerk / niet gedetermineerd	1	stuks	6	PS1-6-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / bloempot	1	stuks	6	PS1-6-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	1	stuks	5	PS1-6-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Steengoed / Industrieel steengoed / bord	4	stuks	6	PS1-6-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Steengoed / Industrieel steengoed / niet gedetermineerd	11	stuks	6	PS1-6-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Steengoed / Industrieel steengoed / bord	3	stuks	12	PS2-1-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Steengoed / Industrieel steengoed / bord	11	stuks	12	PS2-1-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	11	stuks	24	PS2-21-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / voorraadpot	3	stuks	24	PS2-21-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / grape	1	stuks	24	PS2-21-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	4	stuks	24	PS2-21-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Steengoed / Bijna Steengoed (Rijnland) / niet gedetermineerd	1	stuks	24	PS2-21-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / beker	1	stuks	29	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / grape	2	stuks	25	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / grape	1	stuks	29	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / kamerpot	1	stuks	25	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / kan/kruik	5	stuks	29	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / kom	1	stuks	25	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / kom	2	stuks	29	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	109	stuks	25	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	133	stuks	29	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	23	stuks	30	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	1	stuks	33	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / teil	1	stuks	29	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / voorraadpot	3	stuks	25	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / voorraadpot	2	stuks	29	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / voorraadpot	1	stuks	33	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / vuurklok	2	stuks	25	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / vuurklok	4	stuks	29	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal grijs / tuitpot	1	stuks	29	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Rood / Hoogversierd / kan/kruik	1	stuks	29	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / grape	1	stuks	25	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / kom	1	stuks	29	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	20	stuks	25	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	14	stuks	29	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / pan	1	stuks	25	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Steengoed / Protosteengoed uit het Eifelgebied (Mayen) / niet gedetermineerd	1	stuks	25	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Steengoed / Steengoed met engobe/zoutglazuur (Langerwehe, Raeren, Frechen, Keulen) / kan/kruik	1	stuks	29	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Steengoed / Steengoed met engobe/zoutglazuur (Langerwehe, Raeren, Frechen, Keulen) / niet gedetermineerd	5	stuks	25	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Steengoed / Steengoed met engobe/zoutglazuur (Langerwehe, Raeren, Frechen, Keulen) / niet gedetermineerd	3	stuks	29	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Steengoed / Steengoed met engobe/zoutglazuur (Langerwehe, Raeren, Frechen, Keulen) / niet gedetermineerd	3	stuks	30	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Romeins / Gewone waar / Gedraaid oxiderend gebakken / Mortaria / Niet gedetermineerd / wrijfschaal	1	stuks	25	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Romeins / Gewone waar / Gedraaid oxiderend gebakken / Niet gedetermineerd / Niet gedetermineerd	2	stuks	25	PS2-24-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Ander aardewerk / Maasland (Andenne) / niet gedetermineerd	1	stuks	28	PS2-26-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Ander aardewerk / Roodbeschilderd Rijnlands (Pingsdorf) / beker	1	stuks	28	PS2-26-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Steengoed / Steengoed met engobe/zoutglazuur (Langerwehe, Raeren, Frechen, Keulen) / niet gedetermineerd	1	stuks	27	PS2-31-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / kan/kruik	1	stuks	31	PS2-32-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	25	stuks	31	PS2-32-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	20	stuks	34	PS2-32-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	1	stuks	31	PS2-32-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Steengoed / Steengoed met engobe/zoutglazuur (Langerwehe, Raeren, Frechen, Keulen) / niet gedetermineerd	1	stuks	31	PS2-32-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	9	stuks	32	PS2-33-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	4	stuks	62	PS3-10-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	15	stuks	63	PS3-10-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / kan/kruik	1	stuks	64	PS3-13-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	2	stuks	64	PS3-13-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	4	stuks	13	PS3-6-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	3	stuks	60	PS3-6-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / grape	1	stuks	13	PS3-6-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	4	stuks	13	PS3-6-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	1	stuks	60	PS3-6-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / steelkom	1	stuks	60	PS3-6-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Steengoed / Steengoed met engobe/zoutglazuur (Langerwehe, Raeren, Frechen, Keulen) / niet gedetermineerd	1	stuks	60	PS3-6-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Aardewerk in lichtoranje klei / Niet gedetermineerd	1	stuks	61	PS3-7-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	1	stuks	61	PS3-7-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Pijpaarde / Pijpjes	1	stuks	61	PS3-7-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / kachelpan/kom	1	stuks	61	PS3-7-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	2	stuks	61	PS3-7-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	2	stuks	37	PS4-10-	Laag-opvulling
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / bloempot	1	stuks	40	PS4-11-	
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	3	stuks	38	PS4-11-	
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	1	stuks	39	PS4-11-	
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / kan/kruik	2	stuks	39	PS4-11-	
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	6	stuks	38	PS4-11-	
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Steengoed / Steengoed met engobe/zoutglazuur algemeen / niet gedetermineerd	1	stuks	39	PS4-11-	
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	164	stuks	42	PS4-16-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / bloempot	3	stuks	42	PS4-16-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / bord	1	stuks	42	PS4-16-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / grape	1	stuks	42	PS4-16-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / kamerpot	9	stuks	42	PS4-16-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	82	stuks	42	PS4-16-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / teil	1	stuks	42	PS4-16-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Steengoed / Steengoed met engobe/zoutglazuur (Langerwehe, Raeren, Frechen, Keulen) / niet gedetermineerd	1	stuks	42	PS4-16-	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	1	stuks	43	PS4-17-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / grape	1	stuks	43	PS4-17-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Steengoed / Steengoed met engobe/zoutglazuur (Langerwehe, Raeren, Frechen, Keulen) / kan/kruik	1	stuks	43	PS4-17-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	2	stuks	44	PS4-18-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	3	stuks	44	PS4-18-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Steengoed / Steengoed met engobe/zoutglazuur (Langerwehe, Raeren, Frechen, Keulen) / niet gedetermineerd	1	stuks	44	PS4-18-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Steengoed / Steengoed Siegburg / niet gedetermineerd	1	stuks	44	PS4-18-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	10	stuks	45	PS4-19-	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middeleeuws / Rood / Lokaal gedraaid / grape	1	stuks	45	PS4-19-	Laag-ongedefinieerd

Materiaal	Aantal	Eenheid	Inventarisnummer	Spoornummer	Spoorinterpretatie
Aardewerk / Middelste eeuw / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	1	stuk	45	PS4-19--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Rood / Lokaal gedraaid / teil	2	stuk	45	PS4-19--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Steengoed / Steengoed met engobe/zoutglazuur (Langerwehe, Raeren, Frechen, Keulen) / niet gedetermineerd	3	stuk	45	PS4-19--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Niet gedetermineerd	1	stuk	46	PS4-20--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	8	stuk	47	PS4-23--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	9	stuk	47	PS4-23--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Rood / Lokaal gedraaid / olielamp	1	stuk	47	PS4-23--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Steengoed / Steengoed met engobe/zoutglazuur (Langerwehe, Raeren, Frechen, Keulen) / kan/kruik	1	stuk	47	PS4-23--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Steengoed / Steengoed met engobe/zoutglazuur (Langerwehe, Raeren, Frechen, Keulen) / niet gedetermineerd	2	stuk	47	PS4-23--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Ander aardewerk / Faience / niet gedetermineerd	1	stuk	47	PS4-23--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Grijs / Lokaal gedraaid / kan/kruik	1	stuk	48	PS4-25--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	2	stuk	48	PS4-25--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	2	stuk	48	PS4-25--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Rood / Lokaal gedraaid / pan	2	stuk	48	PS4-25--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	2	stuk	49	PS4-26--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	41	stuk	50	PS4-28--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Grijs / Lokaal gedraaid / teil	1	stuk	50	PS4-28--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Grijs / Lokaal gedraaid / vuurklok	1	stuk	50	PS4-28--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Rood / Lokaal gedraaid / grape	1	stuk	50	PS4-28--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	10	stuk	50	PS4-28--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Rood / Lokaal gedraaid / steelkom	1	stuk	50	PS4-28--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Steengoed / Steengoed met engobe/zoutglazuur (Langerwehe, Raeren, Frechen, Keulen) / niet gedetermineerd	1	stuk	50	PS4-28--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	1	stuk	51	PS4-29--	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	1	stuk	51	PS4-29--	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Grijs / Lokaal gedraaid / kom	1	stuk	54	PS4-32--	Kuil-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Grijs / Lokaal gedraaid / grape	3	stuk	55	PS4-39--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	61	stuk	55	PS4-39--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Grijs / Lokaal gedraaid / teil	4	stuk	55	PS4-39--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Grijs / Lokaal gedraaid / voorraadpot	1	stuk	55	PS4-39--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Grijs / Lokaal gedraaid / vuurklok	2	stuk	55	PS4-39--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Rood / Lokaal gedraaid / dubbelbakje	1	stuk	55	PS4-39--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Rood / Lokaal gedraaid / grape	6	stuk	55	PS4-39--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	30	stuk	55	PS4-39--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Rood / Lokaal gedraaid / steelkom	2	stuk	55	PS4-39--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Rood / Lokaal gedraaid / teil	2	stuk	55	PS4-39--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Steengoed / Steengoed met engobe/zoutglazuur (Langerwehe, Raeren, Frechen, Keulen) / niet gedetermineerd	9	stuk	55	PS4-39--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Steengoed / Steengoed Siegburg / niet gedetermineerd	2	stuk	55	PS4-39--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Ander aardewerk / Niet gedetermineerd / niet gedetermineerd	1	stuk	56	PS4-40--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	40	stuk	56	PS4-40--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Grijs / Lokaal gedraaid / teil	5	stuk	56	PS4-40--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Grijs / Lokaal gedraaid / voorraadpot	1	stuk	56	PS4-40--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Grijs / Lokaal gedraaid / vuurklok	1	stuk	56	PS4-40--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	7	stuk	56	PS4-40--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Rood / Lokaal gedraaid / steelkom	1	stuk	56	PS4-40--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Steengoed / Steengoed met engobe/zoutglazuur (Langerwehe, Raeren, Frechen, Keulen) / biconische beker	1	stuk	56	PS4-40--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Steengoed / Steengoed met engobe/zoutglazuur (Langerwehe, Raeren, Frechen, Keulen) / kan/kruik	1	stuk	56	PS4-40--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Steengoed / Steengoed met engobe/zoutglazuur (Langerwehe, Raeren, Frechen, Keulen) / niet gedetermineerd	1	stuk	56	PS4-40--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Steengoed / Steengoed Siegburg / niet gedetermineerd	2	stuk	56	PS4-40--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	2	stuk	57	PS4-42--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	1	stuk	57	PS4-42--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Postmiddeleeuws / Steengoed / Industrieel steengoed / theekop	1	stuk	35	PS4-8--	Laag-opvulling
Aardewerk / Middelste eeuw / Grijs / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	1	stuk	36	PS4-9--	Laag-ongedefinieerd
Aardewerk / Middelste eeuw / Rood / Lokaal gedraaid / niet gedetermineerd	1	stuk	36	PS4-9--	Laag-ongedefinieerd

Figuur 28: overzicht van het aardewerk per spoornummer

Materiaal	Aantal	Eenheid	Inventarisnummer	Spoornummer	Spoorinterpretatie
Bot / Bewerkt bot / Knoop	1	stuks	1	PS1-1--	Laag-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	30	gram	1	PS1-1--	Laag-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	283	gram	2	PS1-2--	Laag-ongedefinieerd
Glas / Fles	2	stuks	8	PS1-25--	Kuil-ongedefinieerd
Metaal / Niet gedetermineerd	2	stuks	7	PS1-25--	Kuil-ongedefinieerd
Metaal / Ferro / Niet gedetermineerd	1	stuks	10	PS1-29--	Laag-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	8	gram	15	PS1-31--	Kuil-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	20	gram	16	PS1-32--	Kuil-ongedefinieerd
Metaal / Ferro / Niet gedetermineerd	1	stuks	16	PS1-32--	Kuil-ongedefinieerd
Metaal / Metaalslak	1	stuks	16	PS1-32--	Kuil-ongedefinieerd
Metaal / Ferro / Niet gedetermineerd	1	stuks	17	PS1-34--	Kuil-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	148	gram	18	PS1-35--	Laag-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot			3	PS1-5--	Kuil-ongedefinieerd
Glas / Drinkglas	2	stuks	3	PS1-5--	Kuil-ongedefinieerd
Glas / Fles	1	stuks	3	PS1-5--	Kuil-ongedefinieerd
Glas / Vensterglas	2	stuks	3	PS1-5--	Kuil-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	694	gram	22	PS1-52--	Kuil-ongedefinieerd
Glas / Drinkglas	1	stuks	22	PS1-52--	Kuil-ongedefinieerd
Glas / Fles	2	stuks	22	PS1-52--	Kuil-ongedefinieerd
Glas / Niet gedetermineerd	1	stuks	22	PS1-52--	Kuil-ongedefinieerd
Metaal / Ferro / Niet gedetermineerd	1	stuks	22	PS1-52--	Kuil-ongedefinieerd
Metaal / Non-ferro / Bestek / Lepel	1	stuks	22	PS1-52--	Kuil-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	3	gram	23	PS1-55--	Laag-ongedefinieerd
Metaal / Ferro / Constructie / Spijker/nagel	1	stuks	23	PS1-55--	Laag-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	2	gram	26	PS1-56--	Kuil-ongedefinieerd
Metaal / Ferro / Constructie / Spijker/nagel	1	stuks	26	PS1-56--	Kuil-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	9	gram	6	PS1-6--	Kuil-ongedefinieerd
Glas / Fles	1	stuks	6	PS1-6--	Kuil-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	616	gram	24	PS2-21--	Kuil-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	3461	gram	25	PS2-24--	Laag-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	1044	gram	29	PS2-24--	Laag-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	149	gram	30	PS2-24--	Laag-ongedefinieerd
Bouwmateriaal / Daktegel	2	stuks	25	PS2-24--	Laag-ongedefinieerd
Bouwmateriaal / Niet gedetermineerd	3	stuks	25	PS2-24--	Laag-ongedefinieerd
Metaal / Ferro / Constructie / Spijker/nagel	2	stuks	30	PS2-24--	Laag-ongedefinieerd
Metaal / Ferro / Niet gedetermineerd	1	stuks	25	PS2-24--	Laag-ongedefinieerd
Metaal / Ferro / Niet gedetermineerd	2	stuks	29	PS2-24--	Laag-ongedefinieerd
Metaal / Ferro / Niet gedetermineerd	1	stuks	30	PS2-24--	Laag-ongedefinieerd
Metaal / Metaalslak	1	stuks	25	PS2-24--	Laag-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	108	gram	31	PS2-32--	Kuil-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	70	gram	34	PS2-32--	Kuil-ongedefinieerd
Metaal / Metaalslak	3	stuks	31	PS2-32--	Kuil-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	26	gram	32	PS2-33--	Kuil-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	42	gram	62	PS3-10--	Laag-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	16	gram	63	PS3-10--	Laag-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	23	gram	13	PS3-6--	Laag-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	347	gram	60	PS3-6--	Laag-ongedefinieerd
Metaal / Ferro / Constructie / Niet gedetermineerd	1	stuks	13	PS3-6--	Laag-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	40	gram	37	PS4-10--	Laag-opvulling
Bot / Dierlijk bot	19	gram	42	PS4-16--	Kuil-ongedefinieerd
Bouwmateriaal / Muurtegel	1	stuks	42	PS4-16--	Kuil-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	83	gram	43	PS4-17--	Laag-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	265	gram	44	PS4-18--	Laag-ongedefinieerd
Metaal / Non-ferro / Kledij / Speld	2	stuks	44	PS4-18--	Laag-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	24	gram	45	PS4-19--	Laag-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	118	gram	47	PS4-23--	Laag-ongedefinieerd
Metaal / Non-ferro / Penning	1	stuks	47	PS4-23--	Laag-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	39	gram	48	PS4-25--	Laag-ongedefinieerd
Bot / Menselijk bot	57	gram	49	PS4-26--	Laag-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	214	gram	50	PS4-28--	Laag-ongedefinieerd
Metaal / Ferro / Constructie / Spijker/nagel	4	stuks	50	PS4-28--	Laag-ongedefinieerd
Metaal / Ferro / Gebruiksvoorwerp / Sleutel	1	stuks	50	PS4-28--	Laag-ongedefinieerd
Metaal / Ferro / Niet gedetermineerd	6	stuks	50	PS4-28--	Laag-ongedefinieerd
Metaal / Metaalslak	16	stuks	50	PS4-28--	Laag-ongedefinieerd
Metaal / Non-ferro / Kledij / Nestel	1	stuks	50	PS4-28--	Laag-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	34	gram	51	PS4-29--	Kuil-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	178	gram	52	PS4-30--	Kuil-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	11	gram	53	PS4-31--	Kuil-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	4	gram	54	PS4-32--	Kuil-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	1944	gram	55	PS4-39--	Laag-ongedefinieerd
Metaal / Ferro / Constructie / Niet gedetermineerd	1	stuks	55	PS4-39--	Laag-ongedefinieerd
Metaal / Ferro / Constructie / Spijker/nagel	2	stuks	55	PS4-39--	Laag-ongedefinieerd
Metaal / Metaalslak	18	stuks	55	PS4-39--	Laag-ongedefinieerd
Metaal / Non-ferro / Kledij / Speld	1	stuks	55	PS4-39--	Laag-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	1444	gram	56	PS4-40--	Laag-ongedefinieerd
Metaal / Ferro / Constructie / Niet gedetermineerd	1	stuks	56	PS4-40--	Laag-ongedefinieerd
Metaal / Ferro / Constructie / Spijker/nagel	3	stuks	56	PS4-40--	Laag-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	470	gram	57	PS4-42--	Laag-ongedefinieerd
Bot / Dierlijk bot	3178	gram	58	PS4-43--	Laag-ongedefinieerd
Glas / Vensterglas	2	stuks	35	PS4-8--	Laag-opvulling
Metaal / Ferro / Constructie / Spijker/nagel	5	stuks	35	PS4-8--	Laag-opvulling
Metaal / Non-ferro / Niet gedetermineerd	2	stuks	35	PS4-8--	Laag-opvulling
Bot / Dierlijk bot	2	gram	36	PS4-9--	Laag-ongedefinieerd

Figuur 29: overzicht van de overige materiaalcategorieën per spoornummer

9. SYNTHESE

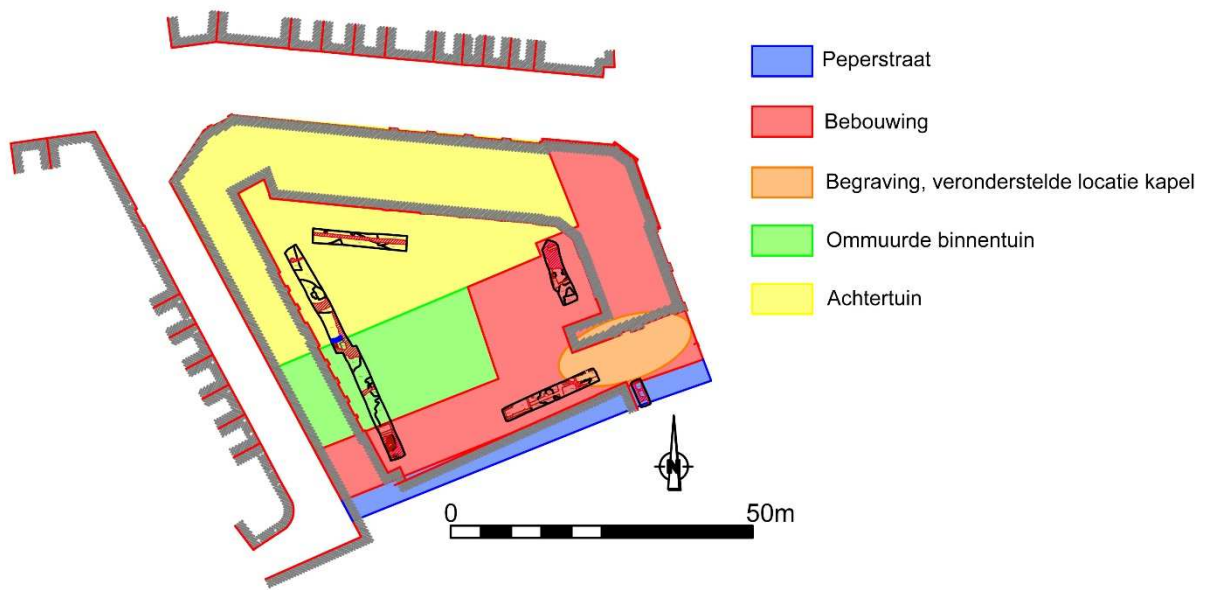
9.1. Synthese van de opgravingsgegevens

Het onderzoeksgebied betreft de binnenkoer van het voormalige administratief en gerechtelijk centrum (Graanmarkt 5). Het terrein is door middel van 5 proefsleuven geprospecteerd. Bij het afgraven van de pleinbedekking door de kraan bleek zich over de gehele binnenkoer onder de klinkers een 20 cm dikke laag van gewapend beton te bevinden. Dit zorgde voor een bijzonder traag verloop van de afgraving en er diende bovendien een extra kraan voorzien te worden om deze beton te doorschieten. Verspreid over het terrein bleken bovendien talrijke afvoerbuizen en –putten aanwezig. De aanwezigheid van deze putten beïnvloedde de ligging van de proefsleuven en op verschillende plaatsen in de proefsleuven zorgden de afvoerbuizen voor een verstoring van het bodemarchief. Ondanks de talrijke verstoringen kon toch een goed beeld verkregen worden van het aanwezige archeologische bodemarchief.

In proefsleuf 1, 2 en 4 werd een eerste grondplan aangelegd net onder de betonlaag. Hierbij kwamen op sommige plaatsen reeds muren en vloeren in baksteen aan het licht. Aan noordelijke zijde van proefsleuf 1, te situeren achter het kloosterdomein en tegen de stadsomwalling aanleunend, werd plaatselijk een tweede en vervolgens een derde grondplan aangelegd. Ook in proefsleuf 2, ditmaal te situeren binnen het kloosterdomein, werd plaatselijk een tweede en derde grondplan aangelegd. Proefsleuf 3 vertoonde een gelijkaardig beeld als het noordelijke deel van proefsleuf 1. Hier werd het eerste grondplan iets dieper aangelegd (voorbij de recente opvullingslagen). Proefsleuf 5 tenslotte bleek tijdens het afgraven aanzienlijk verstoord. Het eerste grondplan werd aangelegd op het eerste niveau dat de moederbodem tevoorschijn kwam. Om een beter inzicht te verkrijgen in de bodemstratigrafie werden, op verschillende plaatsen in de proefsleuven, profielputten aangelegd tot in de moederbodem. Hierbij was het de bedoeling om het **eerste niveau** te bepalen waarop relevante archeologische sporen herkenbaar waren, evenals het niveau van de **moederbodem**. Op plaatsen waar verschillende opeenvolgende (tuin)lagen konden herkend worden, werden respectievelijk tweede en derde grondplannen aangelegd om een beeld te vormen van de eventuele aanwezigheid van sporen binnen deze lagen.

De sleuven leverden een grote hoeveelheid muur- en vloerresten op, die vermoedelijk te linken zijn aan de laatste fasen van het klooster van de Zwarte Zusters dat hier gevestigd was. Binnen deze muren konden lagen en sporen herkend worden die toe te schrijven zijn aan de vroegste periodes van het klooster of die mogelijk zelfs ouder zijn. In de zuidoostelijke hoek van het terrein, waar op basis van de bureaustudie de kapel te situeren valt, kon menselijk bot gerecupereerd worden en was minstens één skelet in anatomisch verband te herkennen. Het aantreffen van begraving bevestigt dat de kapel van het klooster in deze zone te situeren valt.

De noordelijke zijde van het terrein is vermoedelijk buiten het kloosterdomein te situeren. Hier werden verschillende opeenvolgende tuin- of cultuurlagen aangetroffen, waarbij op verschillende niveau's (afval)kuilen konden herkend worden. Minstens één van deze kuilen, die een zeer grote hoeveelheid vondsten opleverde, kan op basis van het aangetroffen aardewerk gelinkt worden aan de vroegste fase van het klooster.

Figuur 30: Sleuvenplan met schematische weergave van de ruimtelijke indeling van het terrein (op basis van de bureaustudie en verfijnd op basis van de proefsleuven)

proefsleuf 1	dieptes tov maaiveld (uitgedrukt in cm)
eerste niveau archeologische sporen zuidelijke zijde (vloeren en muren van de kloostergebouwen, omheiningsmuur veronderstelde binnentuin)	45
niveau moederbodem	170
eerste niveau archeologische sporen noordelijke zijde (tuin- of cultuurlagen gelegen buiten het kloosterdomein)	45
niveau moederbodem	215
proefsleuf 2	
eerste niveau archeologische sporen	45
niveau moederbodem	110
proefsleuf 3	
eerste niveau archeologische sporen	48
niveau moederbodem	195
proefsleuf 4	
eerste niveau archeologische sporen	42
niveau moederbodem	115
proefsleuf 5	
eerste niveau archeologische sporen	40
niveau moederbodem	75

Figuur 31: Tabel met een overzicht van de dieptes van het eerste vastgestelde archeologische niveau en de moederbodem in de proefsleuven

9.2. Evaluatie

9.2.1. Waardering en suggesties

Het kennispotentieel van de archeologische vindplaats met betrekking tot de stadsgeschiedenis van Aalst (algemeen) en met betrekking tot de locatie zelf (specifiek), is bijzonder groot. Dit wordt mede in de hand gewerkt door de goede bewaring van het archeologisch erfgoed onder het centrale binnenplein.

Door de ligging nabij de tweede omwalling kan een beeld verkregen worden van de activiteiten buiten de stad (voorafgaand aan de opname binnen de stad), de opname en geleidelijke invulling van de terreinen. Doordat dergelijk vlakdekkend onderzoek in deze zone van de historische stad nog niet heeft plaatsgevonden, zal de opgraving zonder twijfel op niveau van de stad betekenisvolle informatie opleveren aangaande de (pre)stedelijke ontwikkelingen.

Een archeologisch onderzoek van het projectgebied zal tevens toelaten een nagenoeg volledig beeld te vormen van de opbouw en inrichting van een vrouwenklooster. Onderzoek in de tuinzones zal een goed beeld verschaffen over de materiële cultuur binnen het klooster. Het vooronderzoek reikte hierover reeds info aan.

Behoud behoort niet tot de mogelijkheden gezien de concrete plannen van Stad Aalst om op deze plaats een nieuwe bibliotheek en academie voor podiumkunsten op te richten.

9.3. Antwoord op de vooropgestelde onderzoeksvragen zoals geformuleerd in de Bijzondere Voorwaarden

1. Kunnen de resultaten van de bureaustudie fijn gesteld worden?

De resultaten van het vooronderzoek laten toe de bevindingen van de bureaustudie fijn te stellen.

2. Wat was de invloed van de bestaande bebouwing/verhardingen of oudere constructies op het archeologisch erfgoed? Op welke diepte bevindt zich de natuurlijke bodem?

Het onderzoek heeft uitgewezen dat, voor wat de binnenkoer van de terreinen betreft, de invloed van de bestaande verharding op het archeologisch erfgoed eerder beperkt was. De archeologische sporen komen te voorschijn net onder de pleinbedekking en kennen een relatief goede bewaring. Aan zuidelijke zijde betreft het overwegend muren en vloerniveaus, aan noordelijke zijde hebben we te maken met een opeenvolging van oude cultuur- en tuinlagen die op hun beurt worden afgedekt door postmiddeleeuwse ophogings- of nivelleringslagen. Plaatselijk zijn er diepere verstoringen vast te stellen in de vorm van oude afvoer- en rioleringsbuizen.

Over de impact van de bestaande bebouwing op het archeologisch erfgoed kan in dit stadium geen uitspraak gedaan worden. Dit gedeelte (met uitzondering van de garages) was dan ook niet opgenomen in de bijzondere voorwaarden zoals opgesteld door het agentschap Onroerend Erfgoed.

De dieptes waarop de natuurlijke bodem tevoorschijn komt, werden per proefsleuf opgelijst in een tabel (Figuur 31)

3. Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.

Voor een beschrijving van de aanwezige archeologische sporen: zie hoofdstuk '7. Beschrijving van het archeologisch onderzoek' (p. 18-41).

4. Hoeveel verschillende lagen/stratigrafie zijn er te onderscheiden in de eventuele proefputten? Zijn er verschillen in stratigrafie te bemerken binnen de verschillende proefputten?

In **proefsleuf 1** werd ter hoogte van de binnentuin een profielput aangelegd. Hierbij kwam een grote kuil aan het licht (kuil 1, met donkergrijze vulling), waar later een andere grote kuil is doorgegraven (kuil 2, met opvulling van verspitte moederbodem). Op een diepte van ongeveer 1,70 m onder het huidige pleinniveau werd vervolgens de ongestoorde moederbodem bereikt. De functie van deze kuilen kan in dit stadium van het onderzoek nog niet achterhaald worden.

Binnen dezelfde profielput, maar dan aan westelijke zijde, zorgde een kleine instorting van de profielwand er voor dat de omheiningmuur (PS1-9) zichtbaar werd. Op deze wijze kon de volledige diepte en opbouw van deze muur geregistreerd worden. Dit profiel maakt duidelijk dat de muur in de opvulling van kuil 1

werd opgericht en dus recenter is. Onderaan in het profiel is een laag waarneembaar die als oude, vrij sterk uitgeloopte cultuurlaag geïnterpreteerd is. Deze laag is vermoedelijk nog op andere plaatsen op het terrein aangetroffen.

Het terrein verder noordwaarts lijkt te bestaan uit opeenvolgende tuin- of cultuurlagen. In deze zone zijn 3 grondplannen aangelegd (tot een diepte van 1,6 m), aangevuld met een profielput om de diepte van de archeologische lagen te bepalen. In totaal konden 5 opeenvolgende tuin- of cultuurlagen herkend worden en is de moederbodem aangetroffen op een diepte van 2,15 m onder het huidige looppniveau. Op verschillende niveaus zijn afvalkuilen aangetroffen.

In **proefsleuf 2** werd, ten zuiden van de kelder, een profielput aangelegd om de volledige bodemstratigrafie te bepalen. Onder de relatief recente, puinige lagen bevindt zich een nivellerings- of ophogingslaag. Deze bedekt de ganse profielput en is bijzonder rijk aan brokjes verbrande leem en baksteen en die ook houtskool bevat. Mogelijk is deze vulling afkomstig van de opkuis na een brand. Hieronder bevindt zich een eerder homogene, grijze laag waaruit veel materiaal kon gerecupereerd worden en waarin enkele kuilen en een mogelijk paalspoor zijn uitgegraven. De laag dekt op zijn beurt enkele grotere kuilen af die allen een gelijkaardige vulling bevatten. Hierdoor is het onderscheid tussen deze kuilen moeilijk vast te stellen. In deze profielput werd de moederbodem aangetroffen op een diepte van 110 cm onder het huidige looppniveau.

In **proefsleuf 3** is eveneens een kleine profielput uitgegraven. Hieruit blijkt dat de bodemopbouw in deze sleuf sterke gelijkenissen vertoont met deze in het noordelijke deel van proefsleuf 1: ook hier zijn 5 opeenvolgende tuin- of cultuurlagen zichtbaar, met quasi dezelfde samenstelling. Op 1,95 m onder het huidige looppniveau werd de moederbodem aangetroffen. Zelfs binnen de beperkte oppervlakte van de profielput was ook hier duidelijk dat in de verschillende tuin- of cultuurlagen kuilen werden uitgegraven.

In **proefsleuf 4** werden twee profielputjes gegraven, één aan de noordelijke zijde van muur PS4-11 en één aan de zuidelijke zijde van muur PS4-12.

Bij het uitgraven van profiel AB, ten noorden van muur PS4-11, werd duidelijk dat deze muur werd opgericht zonder insteek, m.a.w. de fundering bedraagt de volledige oppervlakte van de uitgraving hiervoor. Bovendien bleek de fundering bijzonder diep: de diepte van de profielput bedraagt 1,3 m (1,7 m onder huidige looppniveau) en hierbij werd de onderkant van de fundering niet bereikt. Het feit dat muur PS4-11 zo diep gefundeerd is, heeft ongetwijfeld te maken met het feit dat deze werd opgericht in oudere antropogene lagen. In het profiel konden, naast enkele mogelijke nivelleringslagen, 2 kuilen herkend worden. Van één kuil kon de onderkant in deze profielput niet bereikt worden. Vermoedelijk werd hier de rand van een grote en recht uitgegraven kuil aangesneden die verder doorloopt in zuidoostelijke richting. Op een diepte van 1,15 m onder het huidige looppniveau werd, tussen beide kuilen, de moederbodem aangetroffen. Hierboven kon een laag herkend worden die, op basis van de gelijkenissen met deze in PS1 (cfr. supra), geïnterpreteerd wordt als een oude cultuurlaag.

Profiel CD werd aangelegd aan de zuidelijke zijde van muur PS4-13. Ook hier blijken de muren (PS4-11 en PS4-13) bijzonder diep gefundeerd. Net als bij profiel AB zijn de muren uitgegraven in oudere antropogene lagen en dit zonder insteek. De onderkant van PS4-11 bleek zich 1,73 m onder het huidige looppniveau te bevinden, deze van PS4-13 bevond zich 1,15 m onder het looppniveau. Profiel CD lijkt opgebouwd uit verschillende, al dan niet puinige lagen, waarvan sommige lijken te corresponderen met deze in profiel AB. Vermoedelijk hebben we hier, net als in profiel AB, te maken met enkele nivelleringslagen bovenaan en daaronder met een grote kuil met verschillende opvullingslagen. Mogelijk betreft het dezelfde grote kuil waarvan in profiel AB de rand werd aangesneden. De onderzijde van de kuil werd in profiel CD vastgesteld op 1,84 m onder het huidige looppniveau. Hieronder werd moederbodem aangetroffen.

In **proefsleuf 5** konden, ondanks de talrijke verstoringen, twee profielen geregistreerd worden. Deze geven een totaal ander beeld qua bodemopbouw dan de overige proefsleuven. Op de weinige plaatsen waar geen verstoring aanwezig was, lijkt een vrij homogene, grijsig bruine laag de moederbodem af te dekken. Uit deze laag kon geen materiaal gerecupereerd worden, zodat een datering ervan voorlopig uitblijft. Deze proefsleuf werd aangelegd met het oog op de registratie van sporen van de voormalige Peperstraat. Sporen die wijzen op het gebruik van deze plaats als straat (o.a. kasseien, karrensporen,...) konden echter niet herkend worden. Bovendien wijst niets er op dat deze grijsig bruine laag in verband kan gebracht worden met de voormalige Peperstraat: er werden geen karrensporen aangetroffen, noch andere elementen zoals het compacteren van de grond of het ontstaan van ijzerbanden of -korsten ten gevolge van de accumulatie van water onder de gecompacteerd grond. Het verschil in bodemopbouw van deze proefsleuf ten opzichte van de overige sleuven, lijkt er evenwel op te wijzen dat we ons wel degelijk buiten het kloosterdomein bevinden.

5. Bevatten deze lagen archeologische vondsten en uit welke periode dateren deze vondsten?

De vermoedelijke oude, vrij sterk uitgeloopte cultuurlaag, die op verschillende plaatsen op het terrein werd aangetroffen, leverde geen materiaal op en kon bijgevolg voorlopig niet gedateerd worden.

De tuinlagen die in het noordelijke gedeelte van het terrein werden aangetroffen, konden op basis van de aangetroffen vondsten enigszins gedateerd worden. In PS1 bevond zich immers een afvalkuil die op basis van het talrijk aanwezige aardewerk (o.a. enkele grapes en een steelpan) in de 14de tot 15de eeuw te dateren is. Interessant hierbij was het aantreffen van de steel van een zilveren lepel waarbij op het uiteinde een vlammend hart is ingekrast (het symbool van de Heilige Augustinus). Deze vondst bevestigt dus de aanwezigheid van de zwarte zusters op deze plaats vanaf de 15de eeuw. De afvalkuil zelf is uitgegraven in de tweede tuin- of cultuurlaag, wat betekent dat deze laag ten laatste in de 14de-15de eeuw te dateren is en dat de 3 onderliggende tuin- of cultuurlagen mogelijk van voor de ingebruikname van het terrein als kloosterdomein dateren.

In proefsleuf 2, ten zuiden van de kelder, bevindt zich een zone met vrij recente puinige lagen. Onder de relatief recente, puinige lagen bevindt zich een nivellerings- of ophogingslaag. Deze bedekt de ganse profielput en is bijzonder rijk aan brokjes verbrande leem en baksteen en die ook houtskool bevat. Uit deze laag kon geen dateerbaar materiaal gerecupereerd worden. Hieronder bevindt zich een eerder homogene, grijze laag waaruit veel materiaal kon gerecupereerd worden en waarin enkele kuilen en een mogelijk paalspoor zijn uitgegraven. Op basis van het aangetroffen aardewerk is deze laag in de 14de eeuw te dateren (oxiderend gebakken panfragment met holle steel die de wand doorboort, fragmenten lokaal hoogversierd aardewerk, grapes, kan/kruik in Rijnlands steengoed met bandvormige rand, ...). Onder het vondstenensemble bevonden zich ook enkele verspitte oudere scherven, o.a. een Romeinse mortarium-rand.

Uit de vrij homogene, grijsig bruine laag die in proefsleuf 5 de moederbodem afdekt tenslotte, kon geen materiaal gerecupereerd worden, zodat een datering ervan voorlopig uitblijft.

6. *Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja;*

- *Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?*
- *Wat is de omvang?*
- *Komen er oversnijdingen voor?*
- *Wat is het, geschatte, aantal individuen?*

In de oostelijke hoek van proefsleuf 4 is tijdens het opkuisen van grondplan A menselijk bot tevoorschijn gekomen. Naast verspit bot kon tevens één menselijke begraafing in anatomisch verband herkend worden. Het betreft de bovenbenen en vingerkootjes van een overledene die met een noord-noordwest/zuid-zuidoost oriëntatie begraven is. Aan noordwestelijke zijde loopt het skelet ongetwijfeld nog verder buiten de sleufwand. Aan zuidoostelijke zijde is het vergraven door muur PS4-13. Het is onduidelijk of het hier de begraafing van een geestelijke dan wel van een seculiere persoon betreft. De eerder afwijkende oriëntatie van de begraafing doet vermoeden dat de begravingspositie eerder functioneel/praktisch opgevat was, met name in functie van de oriëntatie van de gebouwen.

De locatie van de aangetroffen begraafing liet geen verder onderzoek ervan toe. Door de beperkte oppervlakte binnen de sleuf en de aanwezigheid van muur PS4-13 was er geen ruimte om verder te verdiepen en na te gaan hoeveel niveaus van begraafing te onderscheiden zijn. Een eventuele uitbreiding van de proefsleuf in noordelijke of noordoostelijke richting was om praktische redenen eveneens niet mogelijk. Het zou de terreinen en ook de omliggende gebouwen immers ontoegankelijk maken. Om deze redenen kon ook niet nagegaan worden of er oversnijdingen voorkomen binnen de begravingen en wat het geschatte aantal individuen is.

Het ontbreken van funeraire contexten in proefsleuven 2 en 5 en ten zuiden van muur PS4-13, laat toe de mogelijke ruimtelijke spreiding van de begraafing enigszins te beperken. Een precieze afbakening ervan kon evenwel niet vastgesteld worden.

7. *Kan er op basis van de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de ruimtelijke spreiding van de sporen over het geheel van het projectgebied binnen deze opdracht?*

Op basis van de bureaustudie werd reeds een inschattingskaart opgesteld in de vorm van een vlekkenplan, waarbij het onderzoeksgebied werd ingedeeld in 5 zones. Deze inschattingskaart kon op basis van de resultaten van het vooronderzoek verder fijn gesteld worden. Langs de zuidelijke rand van het terrein was de voormalige Peperstraat gelegen. Het onderzoek van proefsleuf 5 heeft hierbij uitgewezen dat er nauwelijks tot geen sporen van het gebruik van deze zone als straat bewaard zijn. Langs de straatzijden (Peperstraat en Graanmarkt) zijn de kloostergebouwen te situeren, met in de zuidoostelijke hoek de kapel met begraafing. Achter de kloostergebouwen, in de zuidwestelijke hoek van het terrein, bevindt zich de ommuurde kloostertuin, waarbinnen verschillende (afval-)kuilen en ophogingslagen te verwachten zijn. Ten noorden van dit alles bevinden zich de achtertuinen, vermoedelijk tegen de stadsomwalling aanleunend. Hier treffen we verschillende opeenvolgende tuin- en cultuurlagen aan, waarbinnen tal van afvalkuilen zijn gegraven.

Figuur 32: Sleuvenplan met schematische weergave van de veronderstelde ruimtelijke indeling van het terrein (op basis van de bureaustudie en verfijnd op basis van de proefsleuven)

8. *Wat is het kennispotentieel van de archeologische vindplaats met betrekking tot de stadsgeschiedenis van Aalst en specifiek de activiteiten die op deze locatie plaatsvonden? Welke site-specifieke vraagstellingen kunnen geformuleerd worden bij een vervolgonderzoek?*

Het kennispotentieel van deze archeologische vindplaats is bijzonder groot. Het onderzoeksgebied bevindt zich binnen de laatmiddeleeuwse stad. Het is gelegen langs de tweede stadsomwalling, ter hoogte van de Kapellestraatpoort. Vanaf de 13de eeuw maakt het terrein dus deel uit van de verdere stadsontwikkeling. Een archeologisch onderzoek op deze plaats binnen de historische stad biedt dan ook de mogelijkheid om een diachroon overzicht te verkrijgen van de prestedelijke en stedelijke ontwikkelingen, enerzijds op het niveau van de locatie, anderzijds op het niveau van de stad. Aan het eind van de 15de eeuw vestigen de Zwarte Zusters zich in het hier gelegen erf met boomgaard. Geleidelijk aan volgt de opbouw van de kloostergebouwen van deze Zwarte Zusters, inclusief kapel. De kloostergebouwen zelf worden pas afgebroken rond 1880. Het voormalige klooster wordt vervolgens slechts ten dele overbouwd met de oprichting van een nieuw complex voor de Pupillenschool. Het vooronderzoek heeft uitgewezen dat er zich nog veel archeologische sporen onder het binnenplein bevinden. Bovendien bevinden deze zich vrij ondiep, met name net onder de pleinbedekking. Een archeologisch onderzoek van het projectgebied laat toe een nagenoeg volledig beeld te vormen van de opbouw en inrichting van het klooster der Zwarte Zusters.

Bovendien is aangetoond dat het noordelijke deel van het terrein lange tijd in gebruik is gebleven als tuingrond en/of boomgaard. Dit vergroot de kans op het aantreffen van oudere sporen, bijvoorbeeld Romeinse. Het aantreffen van enkele verspitte scherven Romeins aardewerk in recentere contexten is hier ook een argument voor.

Voor een overzicht van de site-specifieke vraagstellingen die kunnen geformuleerd worden bij een vervolgonderzoek: zie '9.3.14. *Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?*'

9. *Kunnen er afbakeningen gemaakt worden naar chronologie, ruimte (omvang, verspreiding, indeling site, ruimtelijke relaties) en functie (incl. de argumentatie)?*

Voor een afbakening van het terrein naar ruimte en functie: zie '9.3.7. Kan er op basis van de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de ruimtelijke spreiding van de sporen over het geheel van het projectgebied binnen deze opdracht?'

Voor een chronologische afbakening van het terrein: zie '9.3.5. Bevatten deze lagen archeologische vondsten en uit welke periode dateren deze vondsten?'

10. *Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van de sporen/ van de verschillende afbakeningen/ van de vindplaats in zijn geheel?*

De archeologische sporen komen te voorschijn net onder de pleinbedekking en kennen een relatief goede bewaring. In de zone van de kloostergebouwen betreft het overwegend muren en vloerniveaus, maar ook begraving werd aangetroffen. In de zone van de ommuurde binnentuin dekken postmiddeleeuwse ophogings- of nivelleringslagen de onderliggende middeleeuwse lagen en sporen af. In de achtertuin aan noordelijke zijde hebben we te maken met een opeenvolging van oude cultuur- en tuinlagen die op hun beurt eveneens worden afgedekt door postmiddeleeuwse ophogings- of nivelleringslagen. De zone waar de Peperstraat gesitueerd wordt, blijkt een slechtere bewaringstoestand te kennen. Er konden immers geen sporen van een voormalig straatniveau vastgesteld worden.

Verspreid over het terrein bleken talrijke afvoerbuizen en –putten aanwezig. De aanwezigheid van deze putten beïnvloedde de ligging van de proefsleuven (vb. proefsleuf 1 diende halverwege de sleuf 60 cm opgeschoven te worden) en op verschillende plaatsen in de proefsleuven zorgden de afvoerbuizen voor een verstoring van het bodemarchief. Bij het afgraven van proefsleuf 5 bleek de noordelijke helft van de sleuf ernstig verstoord door elektriciteitskabels en gasleidingen, zodat besloten werd deze slechts over een lengte van 4,5 m aan te leggen.

Ondanks de talrijke verstoringen kon toch een goed beeld verkregen worden van het aanwezige archeologische bodemarchief.

11 & 12 *Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen? Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud in situ)?*

Gezien de geringe diepte waarop de archeologische sporen zich manifesteren, zijn de mogelijkheden inzake maatregelen voor behoud in situ eerder beperkt. Zelfs een eenvoudige, oppervlakkige heraanleg van de pleinbedekking zal een verstoring van het archeologisch erfgoed betekenen. Vooral wat betreft de zuidelijke zone van het terrein (= de kloostergebouwen), betekent dit een aanzienlijk verlies van archeologisch waardevolle informatie. Ook in de noordelijke zone manifesteren de eerste archeologische sporen zich op geringe diepte. Hierbij gaat het echter in eerste instantie om postmiddeleeuwse ophogings- en nivelleringslagen, waarvan de archeologische waarde minder groot is. Voor deze zone is de enige mogelijkheid tot behoud in situ dan ook het beperken van de ingreep in de bodem tot maximaal 45cm t.o.v. het huidige looppniveau (zie 9.1. Synthese van de opgravingsgegevens)

13. Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:

- wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek
- welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?

Behoud behoort niet tot de mogelijkheden gezien de concrete plannen van Stad Aalst om op deze plaats een nieuwe bibliotheek en academie voor podiumkunsten op te richten. De zones die bijgevolg in aanmerking komen voor een vervolgonderzoek beslaan de gehele oppervlakte van de huidige binnenkoer. Ter hoogte van de bestaande gebouwen die zullen gesloopt worden (aan noordoostelijke, oostelijke en zuidelijke zijde), wordt verwacht dat de bouw van deze gebouwen de eertijds aanwezige archeologische sporen zullen vergraven hebben en dat een archeologisch onderzoek hiervan geen bijkomende informatie zal opleveren. Aangezien de geplande werkzaamheden voorzien in de bouw van een kelder, kan verondersteld worden dat hierdoor het archeologisch bodemarchief over de volledige diepte zal verstoord worden. Voor een overzicht van de absolute dieptes van dit aanwezige archeologische bodemarchief: zie '9.1. Synthese van de opgravingsgegevens'.

14. Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?

- Welke verschillende bouwfases kunnen er binnen de kloostergebouwen herkend worden?
- Kan op basis van de aanwezige structuren en vondsten een inschatting gemaakt worden van de functies van de respectievelijke vertrekken?
- Zijn alle gebouwsporen toe te wijzen aan de kloosterfase of zijn er ook bewoningssporen uit de periode voor de komst van de Zwarte Zusters?
- Zijn er aanwijzingen voor het achterhalen van de functie van het terrein voor de in gebruik name door de Zwarte Zusters?
- Welke periodes komen aan bod bij de archeologische sporen?
- Wat de begravingen betreft:
  - Wat zijn de demografische kenmerken van de aangetroffen populatie (leeftijd, geslacht)?
  - Zijn er bepaalde pathologieën en trauma's vast te stellen?
  - Is de skeletpopulatie dateerbaar/faseerbaar?

15. Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

Tijdens het vooronderzoek werd een opvallend grote hoeveelheid aardewerk aangetroffen. Op basis hiervan kan een vrij goede datering bekomen worden van de individuele contexten. Bij het ontbreken van dateerbare aardewerkensembles zou een ¹⁴C-onderzoek van enkele hout(skool)stalen een duidelijker licht kunnen werpen op de datering van enkele individuele contexten en de algemene chronologische fasering van de site.

Reeds tijdens het vooronderzoek werd een vermoedelijke beerput blootgelegd. De aanwezigheid van één of meerdere beerputten kan op deze site sowieso verondersteld worden. Indien er geen grondige ruiming van deze contexten heeft plaatsgevonden, kunnen deze op verschillende manieren boeiende en waardevolle informatie opleveren betreffende het dieet, de leefgewoonten, de handelsrelaties, ... Deze informatie kan bekomen worden door een combinatie van **archeozoölogisch**, **palynologisch** en **macrobotanisch** onderzoek. Ook de eventueel aanwezige voedselresidu's in potten kunnen heel wat informatie verschaffen. Hiervoor dienen deze contexten op het terrein volledig in bulkstalen bemonsterd te worden.

Fysisch-antropologisch onderzoek van de aangetroffen menselijke resten moet toelaten de hierboven gestelde onderzoeksvragen te beantwoorden.

10. SAMENVATTING

Het archeologisch vooronderzoek te Aalst Pupillen werd uitgevoerd met behulp van vijf proefsleuven waarvan de locatie op basis van de resultaten van de bureaustudie werd bepaald. Binnen deze sleuven is op weloverwogen plaatsen telkens een profielput gegraven, met het oog op het achterhalen van de volledige diepte van het archeologische bodemarchief.

Op basis van de bureaustudie kon reeds een vrij goede bewaring van de archeologisch sporen verondersteld worden. Deze verwachting werd tijdens het vooronderzoek bevestigd. De sleuven leverden een grote hoeveelheid muur- en vloerresten op, die vermoedelijk te linken zijn aan de laatste fasen van het klooster van de Zwarte Zusters dat hier gevestigd was. Binnen deze muren konden lagen en sporen herkend worden die toe te schrijven zijn aan de vroegste periodes van het klooster of die mogelijk zelfs ouder zijn. In de zuidoostelijke hoek van het terrein, waar op basis van de bureaustudie de kapel te situeren valt, kon menselijk bot gerecupereerd worden en was minstens één skelet in anatomisch verband te herkennen. Het aantreffen van begraving bevestigt dat de kapel van het klooster in deze zone te situeren valt.

De noordelijke zijde van het terrein is vermoedelijk buiten het kloosterdomein te situeren. Hier werden verschillende opeenvolgende tuin- of cultuurlagen aangetroffen, waarbij op verschillende niveau's (afval)kuilen konden herkend worden. Minstens één van deze kuilen, die een zeer grote hoeveelheid vondsten opleverde, kan op basis van het aangetroffen aardewerk gelinkt worden aan de vroegste fase van het klooster.

Het vooronderzoek heeft uitgewezen dat er zich nog veel archeologische sporen onder het binnenplein bevinden. Bovendien bevinden deze zich vrij ondiep, met name net onder de pleinbedekking. Het valt dan ook te verwachten dat elke ingreep in de bodem, ook de oppervlakkige aanleg van de wegkoffer, zal gepaard gaan met een vergraving van het archeologische bodemarchief.

11. BIBLIOGRAFIE

De Maeyer, W., Van Cauwenbergh, S., Taelman, E., Klinkenborg, S. & Cherretté, B., 2013, “Aalst Werfplein. Onderzoek van een Middeleeuwse woonwijk.”, *SOLVA Archeologie Rapport 23*, onuitgegeven rapport.

Klinkenborg, S. & Cherretté, B. 2015, “Aalst Pupillensite. Bureaustudie.”, *SOLVA Archeologie Rapport 42*, onuitgegeven rapport.

12. BIJLAGEN

12.1. Handleiding bij het raadplegen van de bijlagen

De bijlagen bij het rapport zijn ingedeeld in een algemene gegevensfiche over het project inclusief trefwoorden, een lijst met overzichtsfoto's, een structuurlijst, een contextlijst, een sporenlijst, een vondstenlijst en een fotolijst op spoorniveau. Tevens wordt een overzicht geboden van uitgevoerd *post-excavation* onderzoek en mogelijkheden voor verder onderzoek.

Deze lijsten worden aangevuld met de afgeleverde vergunningen voor metaaldetectie en prospectie met ingreep in de bodem enerzijds, en de bijzondere voorwaarden waaraan het onderzoek dient te beantwoorden, opgesteld door de bevoegde overheid - het agentschap Onroerend Erfgoed - anderzijds.

We geven hierbij enige duiding met betrekking tot de diverse lijsten in deze bijlage.

De lijsten worden automatisch gegenereerd uit de SOLVA-databank⁶. In deze databank worden tijdens de opgraving en de rapportage alle data die tijdens een archeologisch project worden gegenereerd, samengebracht. Het gaat hierbij dus zowel om velddata (foto's, plannen, beschrijvingen, relaties tussen sporen, vondsten, ...) als documenten die tijdens de rapportage worden gegenereerd (aardewerktekeningen, informatie over behandeling van materiaal, het archeologisch rapport, diverse laboanalyses, administratief archief zoals vergunningen, bijzondere voorwaarden, ...). In het kader van de rapportage genereert de databank een reeks lijsten zoals gevraagd in de "Minimumnormen voor archeologische registratie en rapportage" en de "bijzondere voorwaarden" bij het concrete project.

Conform de structuur van de databank (zie hoofdstuk methodologie, verwerking) worden de bijlagen hiërarchisch opgebouwd. Alle velddata worden in de databankstructuur op drie niveaus ingedeeld: spoorniveau, contextniveau en structurniveau. We verduidelijken met een voorbeeld.

Onder de noemer '**sporen**' verstaan we het kleinste niveau van notulering, de kleinste eenheid als het ware: bijvoorbeeld een aflijning in een grondplan of een laag in een kuil bij een coupetekening. Dit is het niveau waarop vondsten afzonderlijk worden ingezameld.

Verschillende sporen kunnen toebehoren aan een '**context**': zo vormen verschillende lagen in een kuil samen de context 'kuil'.

Op gelijkaardige wijze kunnen verschillende contexten gegroepeerd worden tot een overkoepelende '**structuur**': diverse paalkuilen behoren bijvoorbeeld toe aan de structuur 'gebouw'.

In de databank, en dus ook in deze bijlagen, worden de velddata volgens vastgestelde thesauruslijsten toegewezen aan de noemers 'sporen', 'contexten' en 'structuren'. Door archeologische begrippen (gebouw, crematiegraf, grafkuil, laag, ...) via een vastgestelde thesauruslijst aan een specifiek niveau toe te wijzen (spoor, context, structuur), bestaat de garantie dat bij bevraging van de databank naar een bepaald archeologisch begrip, effectief ook alle ingevoerde data in de resultatenlijst voorkomt (anders gezegd, we vermijden daardoor dat 'grafkuil' de ene maal bij 'context', en de andere maal bij 'structuur' wordt ondergebracht).

De lijsten in deze bijlage zijn volgens dezelfde hiërarchie opgebouwd. In de bijlage wordt achtereenvolgens een overzicht gebracht van structuren, contexten en sporen. Op deze wijze kan van 'groot' naar 'klein' afgedaald worden in de informatie. Er wordt bovendien met kruisverwijzingen gewerkt:

---

⁶ Zie ook hoofdstuk « Methodologie, Verwerking » aangaande informatie over de SOLVA-databank archeologie.

bij structuren staat vermeld uit welke contexten ze zijn opgebouwd, bij contexten staat vermeld uit welke sporen ze zijn opgebouwd. In omgekeerde richting staat bij de sporenlijsten vermeld tot welke context en structuur een spoor behoort, en bij de contextlijst staat vermeld tot welke structuur een context behoort. De structuurlijst bevat dus een overzicht van gerelateerde contexten. De contextlijst bevat een overzicht van gerelateerde structuren (hoger niveau) en sporen (lager niveau), alsook een overzicht van alle foto's, plannen, vondsten en stalen. De sporenlijst bevat een overzicht van gerelateerde contexten en structuren, alsook een overzicht van alle foto's, plannen, vondsten en stalen. De gedetailleerde spoorbeschrijvingen zijn uitsluitend in de sporenlijsten zelf terug te vinden. Op elk niveau tot slot staat een interpretatie en zo mogelijk ook een datering vermeld.

Voor de duidelijkheid geven we mee dat niet elk spoor noodzakelijk deel uitmaakt van een context (en dus structuur), evenmin als elke context aan een structuur kan toegewezen worden.

Wat de wijze van nummering betreft, geldt als algemene regel dat contexten en structuren de naam dragen van het spoornummer dat als eerste aan die 'context' (en eventueel bij uitbreiding 'structuur') wordt toegewezen. In een rapport zijn het doorgaans de contextnummers en, indien gegroepeerd onder een structuur, de structuurnummers die in de tekst de leidraad vormen.

Tot slot enkele bijzonderheden:

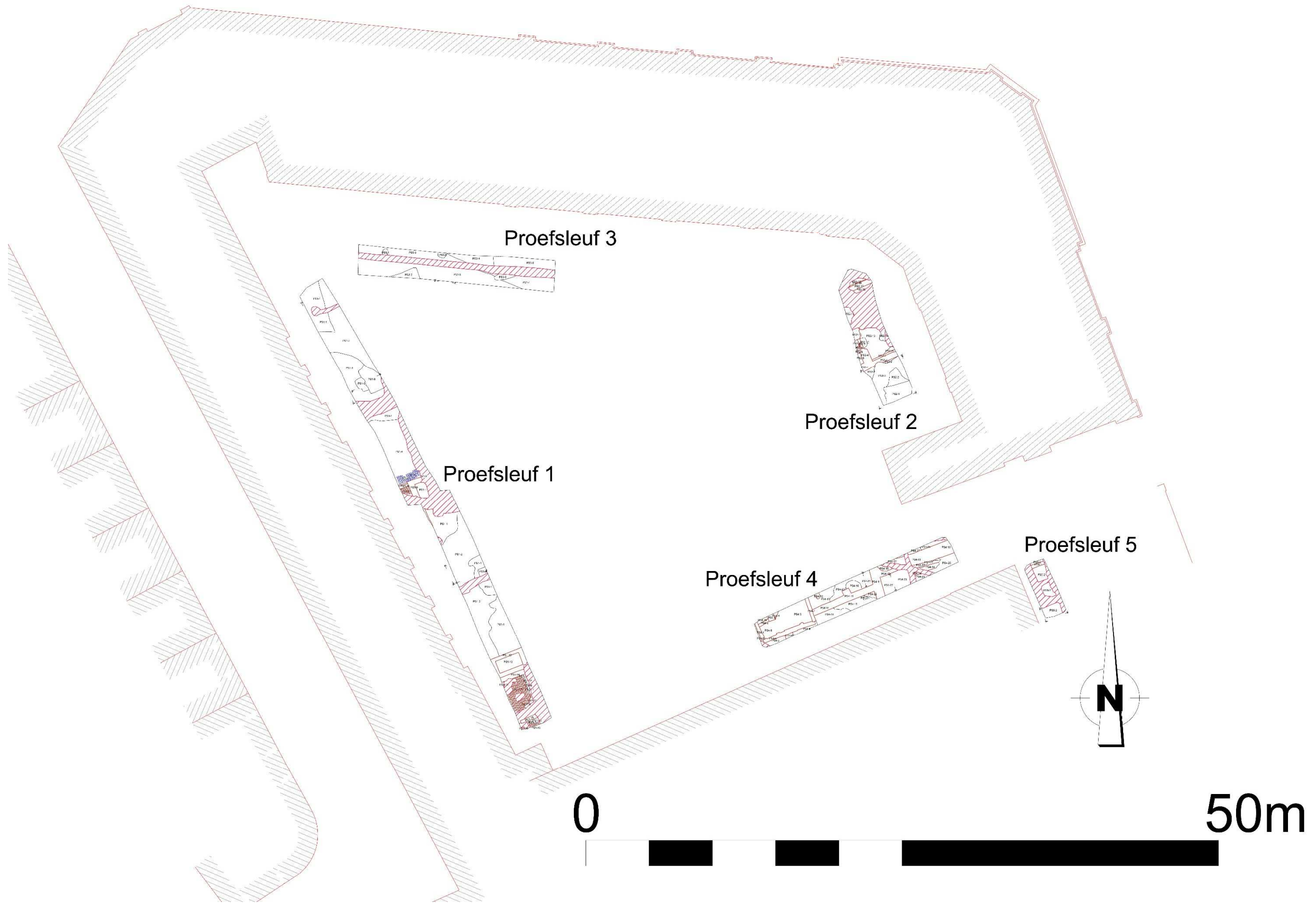
Verstoringen en 'negatieve sporen', sporen die na couperen geen of een natuurlijk spoor blijken te zijn, worden niet tot het niveau van een context gebracht, maar bestaan enkel tot op het spoorniveau.

In het geval dat het een rapportage van een vooronderzoek betreft, worden sporen in principe *niet* aan een context (en bij uitbreiding een structuur) toegewezen. Contexten en structuren worden pas aangemaakt op het moment van een archeologische opgraving, aangezien op dat ogenblik alle beschikbare informatie aanwezig is, en dit dus dan wel een zinvolle oefening is. Tijdens een vooronderzoek zijn heel wat relaties bijvoorbeeld nog niet duidelijk.

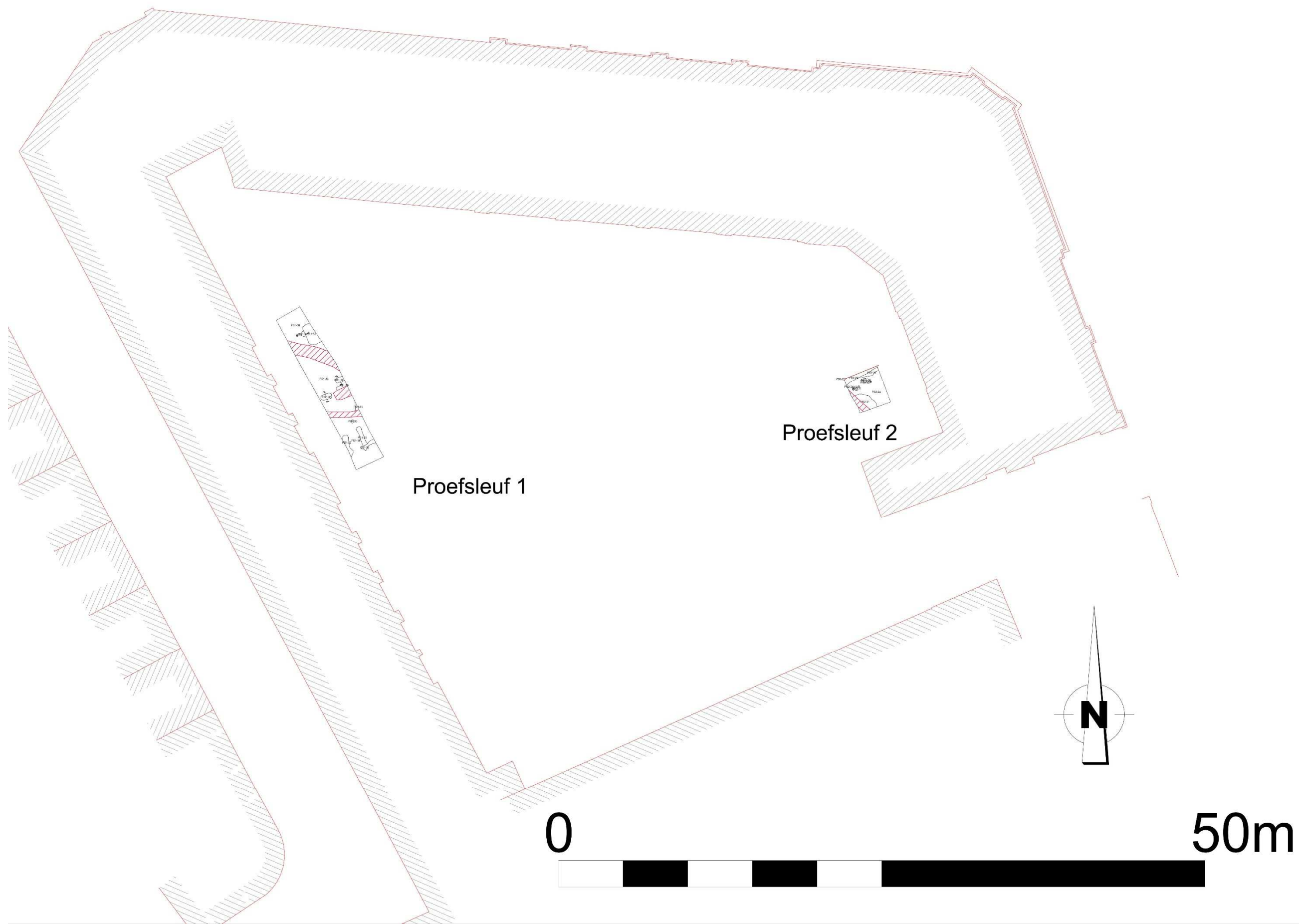
De enige uitzondering op deze regel wordt gemaakt wanneer bij de verwerking van een vooronderzoek reeds duidelijk is dat de sporen gelegen zijn in een zone die *niet voor verder onderzoek in aanmerking* komt. Dan worden sporen waar mogelijk wel tot contexten gegroepeerd (en worden dus in de databank contexten (en eventueel structuren) aangemaakt). Op deze wijze wordt gegarandeerd dat informatie rond potentiële contexten of structuren niet verloren gaat bij een bevraging van de databank. Een voorbeeld verduidelijkt dit: een geïsoleerde grafkuil, die geen aanleiding geeft tot verder onderzoek, wordt wel als context gedefinieerd in de databank, omdat deze zo ook in de resultatenlijst van een bevraging zal voorkomen. Zoniet zou deze grafkuil voor de databank 'onzichtbaar' worden.

12.2. Lijsten

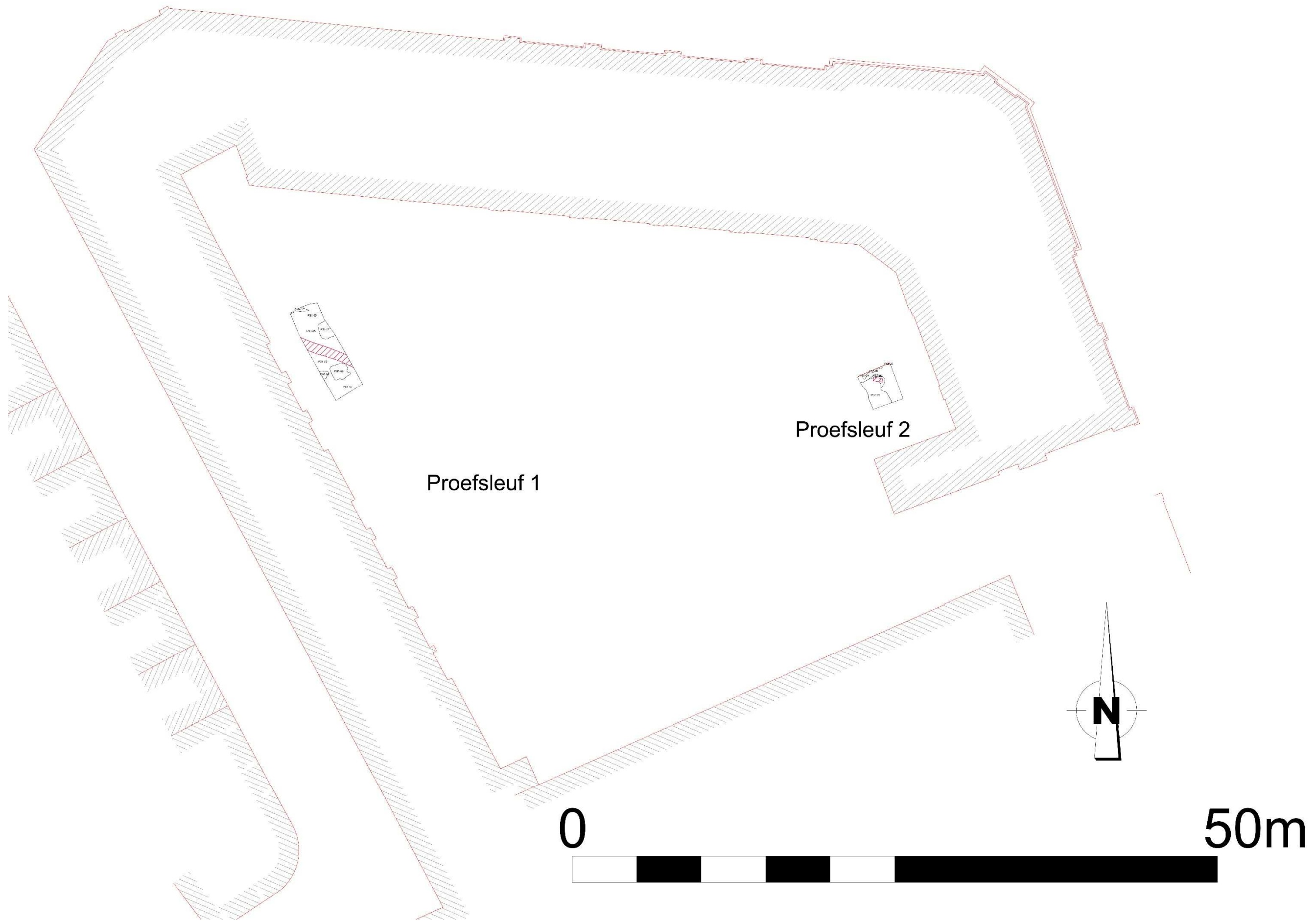
- Gegevensfiche project
- Sporen, met vermelding van de foto's, plannen, vondsten en stalen
- Inventaris vondsten
- Fotolijst
- Vergunning metaaldetectie en prospectie met ingreep in de bodem
- Bijzondere voorwaarden
- Bureaustudie

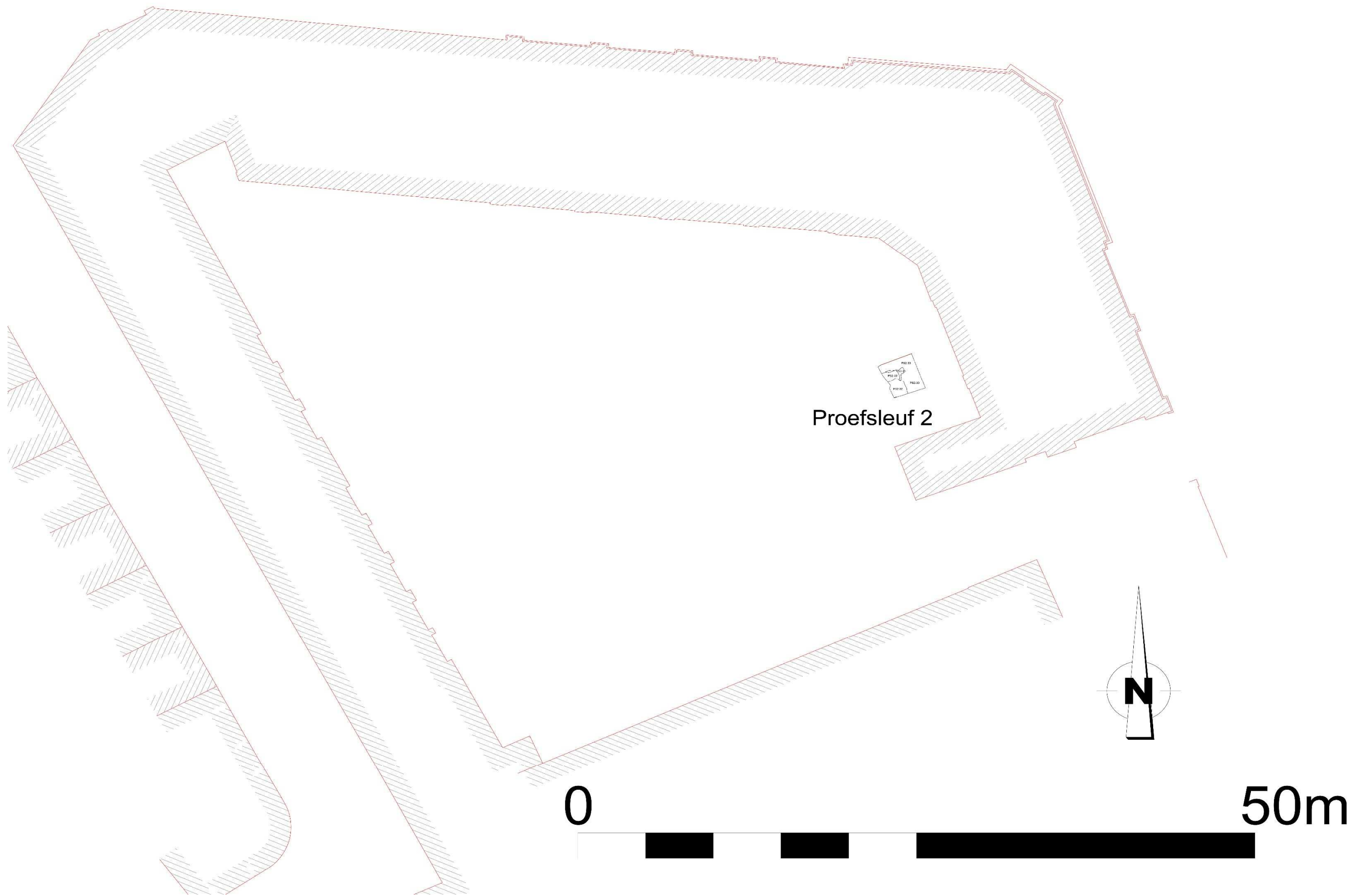
Figuur 33: grondplan A

Figuur 34: grondplan B

Figuur 35: grondplan C

Figuur 36: grondplan D